

הישיבה המאתיים-שלושים-ושש של הכנסת העשירית

יום רביעי, י"ב בחשוון התשמ"ד (19 באוקטובר 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' סבידור:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב־ראש הכנסת, אני מתכבד להודיע כי הונחו

היום על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה מטעם הממשלה: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 52), התשמ"ד-1983; הצעת חוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה) (הוראת שעה), התשמ"ד-1983. תודה.

ב. הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי להביע אי־אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה

היו"ר מ' סבידור:

אנו נחזק עובדים לסעיף הבא בסדר־היום — הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי להביע אי־אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה. לפי ההחלטה, יינתנו הודעות סיעות בשיעור של עשר דקות לסיעה.

אני מתכבד להזמין לדוכן את חבר הכנסת גד יעקבי, ואחריו — את חבר הכנסת מאיר וילנר.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אנו מציעים לכנסת להביע אי־אמון לממשלה; אי־אמון על הרס המשק, אי־אמון על ערעור האמון של העם, אי־אמון בעתידנו.

ממשלת צילום והמשך זו במדיניותה ובאחריותה חייבת להסיק מסקנות מכישלונה החרץ וללכת.

הממשלה איבדה את אמון העם, ועל הכנסת למלא את תוכנה כלפי העם ולהוליך את הממשלה. ממשלת המשך אינה זכאית למאה ימי חסד, אם תיתן לה הכנסת ימי חסד יהא זה חסד של אמת לסיכוי לשינוי, לסיכוי למפנה, לסיכוי לחידוש אמון העם בממשלה ובעתיד המדינה.

חובת הכנסת היא להחליט על התפטרותה וללכת אל העם, לזכות מחדש באמונו של העם על־פי הכרעתו החופשית. חקום כנסת חדשה שתכונן ממשלה חדשה, שתוכל להנהיג מדיניות אחרת ולחולל מפנה בעם ובמדינה. רבים חשים עתה, אולי יותר מאי־פעם, כי אין זה רק סוף ההתחלה, אלא ייתכן שאם כך יימשכו הדברים, יהא זה ראשית הסוף.

חברי הכנסת, הדברים המתרחשים עתה לא היו הכרחיים. המשבר איננו משבר של הארץ, הוא איננו משבר של העם. זהו משבר הנובע מהמדיניות, ממחוללי המדיניות, מהכרעותיהם, מהחלטותיהם, ממעשיהם ומשאתה מהווית, שאיננה מבחינה בין ישראל, אפשר היה שהדברים יהיו אחרת, אין זו תוצאה של פגעי טבע, אין זו תוצאה של גורל אכזר. זו תוצאה של החלטות, מעשים ומחללים. זו תוצאה של תפיסה הרפתקנית וסהרורית, השואבת את השראתה מהווית, שאיננה מבחינה בין מציאות לבין דמיון, בין אמת לבין שקר, בין מוקדם לבין מאוחר, בין אפשרי לבלתי־אפשרי.

אולי אלוין ומנורת הקסמים מרמת־גן מייצגים את התופעה הזאת יותר מכל תופעה אחרת, יותר מכל סמל אחר שהתחולל במדינת ישראל בשנים האחרונות.

הטרגיקומדיה אשר בה טולטלו לאחרונה עד לאימה הציבור והמשק לא היתה ניקוי־ראש ולא היתה קרקס עובר, זו תוצאת השתוללותם של הפילים הגדולים וההרסניים, הפילים הדורסניים, שלא היו רגישים לחברה הישראלית ולרקמתה הדקה, לאחריות המתחייבת מהנהגתה של מדינה כזאת, לאחריות המתחייבת כלפי המציאות, כלפי העתיד, כלפי האמת, כלפי הנהגת מדינה במצוקה בימים אלה. הפילים הללו הרסו את המשק, יצאו למלחמת "יש ברירה" בלבנון, הטריפו את המערכות החברתיות ויצרו בכיה לדרות בכל מערכות חיינו. את מחייה של כל אלה נשלם עוד שנים רבות.

רבים שואלים: מה קרה? מה עשינו למדינה שלנו? מה קרה למדינת ישראל? כאורח, כבן הארץ, אני שואל: מה עשינו ומה עשיתם לחלום הישראלי והיהודי להקים כאן מדינת יהודים עצמאית, איכותית, המקיימת בתוכה חברה צודקת, המקיימת בתוכה אחריות משותפת?

חברי הכנסת, אם יימשכו הדברים כך, הם יביאו לכלל משבר עמוק עוד יותר מזה המתחולל היום. שהרי, מה קורה לנו בכל התחומים? — העלייה ירדה, הירידה עלתה.

רוני מילוא (הליכוד):

לא נכון.

גד יעקבי (המערך):

יחסי העדות מתרופפים והולכים.

רוני מילוא (הליכוד):

לא נכון.

גד יעקבי (המערך):

יחסי הדתים והלא־דתים הולכים ומקצינים; יחסי ישראל והעם היהודי נמצאים בהתדרדרות. אין מביטים עלינו עוד כעל סמכות לאומית, כעל סמכות רוחנית. אין מביטים בנו עוד כך. יש ערעור של מערכת יחסים זו.

קריאה:

לא נכון.

חוברת א', ישיבה רל"ז

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה כשל המצב במשק ובכלכלה —

מנחם כהנא (המערך):

יורם ארידור התפטר — לא נכון.

גד יעקבי (המערך):

חברות השלטון שלנו מתדרדרת. העצמאות הכלכלית שלנו נשחקת. הממשלה, שמדברת על זקיפות קומה, על הדר, על עצמאות, על גאווה לאומית, הביאה את ישראל לחלות כלכלית החריפה ביותר מאז קום המדינה, תלות המשפיעה באופן קשה על מידת העצמאות המדינית של ישראל. אנו הופכים בהדרגה ל"יוסל" של ממשלת ארצות-הברית בכל התחומים. איננו עומדים עוד ברשות עצמנו גם בהכרעותינו המדיניות וגם בתחום ההכרעות הכלכליות והחברתיות.

הרסנו את יכולתנו לקיים בתוכנו חברה שיש בה מוסכמות שהן מעבר למחלוקות המפלגתיות. נפרדנו מהתפיסה של מלחמת האיץ-ברירה; הרסנו את המוסכמות החברתיות, את התשתית הרגישת והאיחוד שעליה התקיימו החברה והמדינה במשך כל השנים.

הכלכלה היא תחום שבו ניתן למדוד את הרברים. בתחומים אחרים קשה למדוד. אבל בתחומים אחרים ההתדרדרות איננה פחות קשה, איננה פחות חמורה, היא רק פחות מדידה. היא רק פחות מגיעה לידיעת הציבור באמצעים של הכתנה כמותית, ובתחומים אלה קורים דברים לא פחות חמורים, לא פחות הרסניים, לא פחות שוחקים לטווח ארוך, וכולם יונקים ממקור אחד — מהרפתקנות, מקלות דעת, מהפקרות.

היינו חברה שידעה שאין ברירה, שאפשר לצרוך רק אם יוצרים, אם צומחים, אם עובדים. ידענו שיוצאים למלחמה רק אם אין ברירה, רק אם יש כורח, רק אם הדבר נכפה עלינו. זו היתה ההסכמה הלאומית, ההבנה החברתית, ואותה שברתם. שברתם אותה ביד גסה, ברגל גסה, בחוסר הכתנה לגבי השלכותיו של ההרס הזה לטווח ארוך.

מדינה של יש מאין, שהקימה מאות אלפי בתים ודירות, שבנתה חקלאות לתפארת, שהקימה מאות יישובים כפריים ועירוניים, שבנתה מערכות חינוך, מחקר והוראה, בלא אינטליגנציה מוטפת, בלא תלות כלכלית מחמירה, תוך מאמץ לאומי, חברתי וכלכלי מתמיד — הפכת אותנו למדינה של אין מיש; מדינה שמרדשת בתוך עצמה, שאינה צומחת, שקופאת, שמחמירה את תלותנו הכלכלית והמדינית מעשה של יום יום.

העם מאבד והולך את תחושת היעוד שלו. הוא ניוון מפנייות, מרמינות שהוא, מסכרות כרס, ממדיניות שקרית, שהעריצים שיקלי בחירות על פני טובת הציבור והמשק. הפכת את הכלכלה ואת המדינה למעבדת ניסויים, ואת העם — לשפני ניסיונות של רעיונות סרק, של מחשבות הבל של מעשים הפקרניים: "מעצמה חזקת", "מרכז פיננסי בין-לאומי", "תיאוריה כלכלית חדשה", "ניסוי מהפכני" — מגלומניה נבוכה שהותירה אחריה את חורבותיה של חקלאות מפוארת, הקורסת תחתיה, של תעשיית יצוא נאנקת, של תיירות גוססת, של יצוא מתדרדר, של יבוא עולה, של צמיחה חדלה.

אלו הן עובדות חרימשמעות שאין עליהן מחלוקת. לא בקרב כלכלנים וגם לא בקרב רוב אנשי הממשלה, שאינם זכאים לדבר כן.

רני מילוא (הליכוד):

אתה יכול להשיג היום חדר במלון בירושלים?

גד יעקבי (המערך):

ניסיתם לנסוע בעם אמונות-עיועיים מופקרות, כאילו אפשר לצרוך מה שאין מייצרים, כאילו את המחלה אפשר לרפא עליידי שכירת המדחום, בלא טיפול בנורמיה, כאילו טובת היחיד יכולה להיות מנותקת מטובת הכלל לאורך ימים, כאילו אפשר לחיות טוב גם אם היצוא יורד, היבוא עולה, המשק קופא על שמרים, האינפלציה דוהרת והחובות תופחים. גורלנו כאילו אינו בידנו: האמריקנים, המשק הבין-לאומי, האנטישמיות — כולם-כולם אשמים, רק הממשלה נקייה, חפה מכל פשע, רק שר האוצר צודק, שכחתם מה שנאמר לא פעם אחת עליידי דוד בן-גוריון ותנועת העבודה, ש"חשוב מה שעושים היהודים ולא חשוב מה אומרים הגויים", לאן התיזה הזאת נעלמה? מדוע נפרדת ממנה? מדוע אתם תולים את האליכבי פעם בהסתדרות, פעם באמצעי החקשורת ופעם במשק הבין-לאומי, פעם באמריקנים ופעם באנטישמיות? רק אתם משוחררים מכל אחריות, רק שר האוצר אומר שהוא איננו נושא בכל אחריות לכל מה שיתרחש. רק אתם טוענים שאין לכם כל אחריות משותפת למה שעשה שר האוצר. התנקו את עצמכם מההרס הזה עליידי וריקה מבצע לדלת את שר האוצר הזה, שנחתם לו את מלוא התמיכה, שרק לפני ימים ספורים אמר ראש הממשלה שיש לו אמן מלא בו ובמדיניותו? התשחררו את עצמכם מכך? בחוקף מה? החוק אינו משחרר אתכם מכך, הנהגת הדמוקרטיה אינו משחרר אתכם מכך, המוסר אינו משחרר אתכם מכך. התרחצו בניקיון כפיכם, כאילו לא פיזור הכסף הציבורי והעלאת הצריכה בלא גידול המסים והתפוקה היו אלה שדרדרו את המשק, אלא אמצעי החקשורת, חיים, פלטרנ? כאילו לא הפגיעה ביצוא וביעוד היבוא עליידי שער חליפין לא ריאלי ומטבע-חוץ זול היו אלה שהחמירו את מצבה הכלכלי של המדינה ורערו את ענף הבנקים, אלא האופוזיציה?

עוד שנים רבות, רבות מאוד, יהיה על הציבור ועל המדינה לשלם את מחיר הכישלון של "הכלכלה הנוכחית", שגם היא היתה כוועה של משיחית שקר, ובכוועה, כידוע לכולם, משתקפים כל צבעי הקשת כמלוא יופיים, והמביט בה מולך שולל, אך לאחר זמן קצר היא הופכת למקסם שווא, לאשליה שגוה ומותירה אחריה כלכלה חיוכה ומצומקת ואורחים שישלמו את מחיר ההפקרות של מנהיגיהם.

שפע הכסף שהוזרם למשק בראשית 1981 עליידי "נסף הבחירות" מר יורם ארידור, שהציל את הליכוד והביא לו את הניצחון, שפע הכסף הזה ומעשי העושים והחולת השולל שבאה אחריה הביאו את המשק הישראלי לכמעט פשיטת-רגל, את החברה אל סף מיתון ואבטלה ואת האינפלציה ל-200%, כפי שמודיע ה"בן יקר לנו" פלטרנ. יועצו של שר האוצר.

כמעט הבחירות שלכם, חברי הליכוד, בבחירות ב' 1981, אמרתם כי תפעלו, ואני מצטט: "לעידוד כלכלה המבוססת על תנופת יצירה ופיתוח, עידוד הייצור, היצוא, הצמיחה הכלכלית — — — האינפלציה תור לרמה דו-ספרית". כך כתבתם, כך אמרתם, כך הבטחתם לציבור. הולכתם שולל את העם ביודעין.

מאז ינואר 1981 עלו המחירים ב-900%. מאז יוני 1977, המהפך, עלו המחירים פי 80, ב-8.000%. מקום המדינה עד יוני 1977, במהלך 29 שנים שבהן הוקם משק גדול, נבנו מאות אלפי בתים, נקלטו למעלה ממיליון עולים במדינת ישראל, הוקמה כאן מערכת חינוך, פותחו החקלאות, התעשייה, התיירות, הגנב והגליל — בכל אותה תקופה, 29 שנים, עלו המחירים פי 19, רבע מקצב עליית המחירים במשך שש שנים.

— הצעות סיעות המערך, החזית המוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

זרע הפורענות הוא בתפיסה. אומרים לנו וחוזרים ואומרים לנו: מה הייתם אתם עושים עכשיו? נתקעים בכיזה העמוקה של לבנון ושואלים: מה אתם הייתם עושים? הורסים את המשק, מביאים אסון כלכלי, ושואלים: מה אתם הייתם עושים? חברי הכנסת, אנחנו לא היינו מגיעים לכך. אלמלא המדיניות שנוהלה עלייכם, אילו נמשכו התהליכים אחריו 1977 באותם אפקים, באותם נתיבים, היינו עומדים היום בפני איוון בין היבוא ליצוא, בפני מאזן מסחרי מאוון; היינו עומדים היום במצב של בין 20% ל-30% אינפלציה לכל היותר; היינו במצב של צמיחה שנתי של 4%—5%, וכל זאת תוך תעסוקה מלאה, משום שבשנים האחרונות תנאי הפעולה הכלכליים של הממשלה היו קלים יותר מאלה של הממשלה שפעלה בשנים 1974—1977 והעלתה את המשק אל דרך המלך.

כל עגלון מתחיל יורע, שעם סוסים צולעים וכושלים לא ניתן לחלץ עגלה שהוכנסה לבוך עמוק עלייכם. קיבלתם משק שיצאו צמת, שהיתה בו תעסוקה מלאה ואינפלציה יורדת, והסתם אותו, למרות שנות שלום, סיוע אמריקני אדיר וידידה במחירי היבוא והדלק.

התערענו והזהרנו, חזרנו והתערענו. לעגתם לנו. "זאב, זאב", היו קוראים לי ולחברי כאן, בכנסת. אמרנו לפני שנה: כבר רואים את קצה אפס של הזאב, שומעים את נהמתו של הזאב, צחקתם. והנה בא הזאב וטורף — את החלשים, את התמימים, את אלה שהולכו שולל עלייכם, את המשק היצרני, את האמון, את העתיד. ואתם רוחצים בניקיון כפיכם?

כ"ב בינואר 1981, עוד לפני הבחירות, אמרנו בכנסת: "כבר עתה קיים חשש כבר שעתיד המשק ימושכן לטובת שיקולי בחירות חולפים". זה היה זמן קצר לאחר שמר ארידור מונה לשר אוצר, ואת ראשוני הנעוצים והכשורה שלו כבר ראינו כלונו. אמרנו שהממשלה תשלים או עלולה להשלים עם הגברתה של התלות הכלכלית, עם ויתור על מטבע-חריץ, כדי ליצור אשליה של בלימת אינפלציה, אמרנו אז: "זו עלולה להיות פצצה זמן חמורה שתגרום להתפרצות קשה של המשק כעתיד". ומה השיב על כך לפני שנתיים ושרה חודשים מר ארידור בשם הממשלה הקודמת, ולאחר מכן בשם הממשלה הנוכחית? — "המעשים שעושה הממשלה יביאו להגברת הצמיחה הכלכלית, לבלימת האינפלציה, לצמיחה של היצוא, לבלימה של היבוא".

כבר אז היה השקב בשימוש מלא. אזהרותינו נמשכו — אני לא אקרא אותן — אבל שוב אמרנו, ב"ב באפריל 1983, שבכוז מופקר של מטבע-חריץ, הים היצוא, עידור היבוא, ניפוח הוצאות הממשלה — זה מה שאתם עושים. "כלכלת הבלוף הגדול" הולכת ונחשפת, והיא תביא למשבר עמוק, לשפל, לאינפלציה דוהרת, לפגיעה בחלשים, הציבור מצוי בבהלת רכישות של מטבע-חריץ מעורדת אותה. זה היה כבר לפני חצי שנה. ומה השיב על כך שר האוצר בשם הממשלה הזאת שיושבת כאן היום? — האם מכיוון שאתם — הוא אמר לנו — אדישים לשאלות כלכליות ולתרופות אמיתיות ולכלכלה נכונה, אנחנו, הממשלה הזאת, נזנח את רכוננו ונפנה לפיחותים ונפנה לשינוי המדיניות? אנחנו שבעי רצון ממדיניותנו, מדוע נעשה זאת? זה היה לפני חצי שנה, כשכבר הכול היה כתוב על הקיר, כשכבר היה לא מעטים שהזהירו: זה כבר לא היה לפני הבחירות, הכול כבר היה ברור, הממשלה מוטטת והיא מול עינינו, והופיע כאן שר אוצר במצב נחושה, בציניות, בחוסר אחריות, בשמכם — ואתם יושבים כאן — ואמר את הדברים האלה.

כאשר בשש השנים הללו, ולפחות בשלוש השנים האחרונות, מחירי היבוא יורדים, ורוב השנים הללו היו שנות שלום מבחינה ביטחונית.

כל זה הוא תוצאה של "עבודה עצמית" שלכם. ואתם באים אל הציבור ומדברים אליו כאילו אתם נקיים מכל אחריות, כאילו לא תרמתם להתדרדרות ולהרס הזה תרומה מכרעת, חד-משמעית, ולא ניתן לנקות אתכם ממנה מבחינה היסטורית ומבחינה פוליטית.

בשנתיים וחצי האחרונות ירד מספר העובדים בתעשייה ובחקלאות, אך גדל מספר עובדי הממשלה והרשויות הציבוריות האחרות ב-24,000 עובדים. מספר העובדים בשירותים הפיננסיים, בבנקים, במכרות הכימיה, עלה ב-25,000. מה פירוש הדבר? הגוף ושריריו נחלשים, יכולתו של המשק לצמוח מתרופפת, יכולתו להתמודד עם קשיי המשק נעשתה מוגבלת יותר. ממה הדברים הללו נובעים? הם נובעים מכך שהערכתם את הגל הקל, את הגל הזול, את הגל המופקר, על פני חובתכם כלפי העתיד.

מדי שנה קיבלתם 3,750 מיליון דולר, 3 מיליארד ו-750 מיליון דולר סיוע חוץ. לאן הם הלכו? לאן הם הופנו? לפיתוח הגליל? הנגב? לקידום היצוא? לקידום התעשייה? או לכיסוי הגירעונות שנכעו מה"כלכלה הנכונה", שהורידה את היצוא והגדילה את היבוא, וכתוצאה מכך הגדילה את הגירעון במאזן המסחרי שלנו. נזקקתם לסיוע הזה כדי לכסות את פרי המחדל הנורא הזה, שעור שנים רבות המשק הישראלי יאכל את פרו, פרי הבאוושים שלו.

הכפלתם את הגירעון בין היבוא ליצוא. היצוא ירד בשנתיים האחרונות במיליארד דולר. פגעתם במגזרי הצמיחה והיצוא, עד לסכנת סגירה של מאות מפעלים, מושבים וקיבוצים נאבקים עם מר גורלם תוך משבר כלכלי וזעזועים חברתיים. האבטלה בעיר הפיתוח היא פי שלושה מהממוצע הארצי. טושטש סדרה-עדיפותי הלאומי. לילות ביהודה ובשומרון מסובסדות על-ידי הממשלה, כן, אך "בחינה", ככריאות, בפיתוח — יש לקצץ. מאז קיבלתם עליכם את השלטון ירד ערך השקל ב-99%, ב-20 ליוני 1977 היה שער הדולר שקל אחד או שני לירות; היום הוא 86 שקלים. ערך שקל היום הוא כערך שער אמריקני אחד. וזה קרה בתקופתכם. לא תניקו מכם. מספר המשפחות שמתחת לקו העוני, שלהן שישה ילדים ויותר, גדל פי ארבעה. גם עתה ממשיכים הפילים הגדולים לחרוש על גבן של השכבות החלשות, על גבם של השכירים.

הברית הבלתי-קדושה של "המהפך הכלכלי" והכלכלה הנכונה" הם הילדים שהבאתם אל העולם, על-ידי ברית הנישואים בין ההפקרות וההרפתקנות לבין הוית "המרכז הפיננסי הבין-לאומי". הדיווג הזה הוא שהוליד את הקרקס הכלכלי שלנו, את הקיונו הלאומי שלנו, שהולך ומתפורר מול עינינו, את הבורסה.

הטלטלה הקשה של המדיניות מקוטב אל קוטב הטריפה את המשק ואת העם והחמירה את המשבר הכלכלי. היא יצרה מצב של כלכול מערכות. "מ"אן לי" טולטלנו אל "יש לי הכול, עכשיו, לכולם, והרבה", ואולי עכשיו יבוא שר אוצר שיאמר "קצת חרש" לי וקצת יש לי", או אולי יבוא שר אוצר ויאמר: "דרכי חרשה". גם אם דרכו תהיה אחרת, ואני מאמין לו הצלחה באופן אישי, הממשלה הזאת, שהיא ממשלת המשק לזו שניהלה את העניינים בשנתיים וחצי האחרונות, נושאת באחריות משותפת, כוללת ואבסולוטית למה שהתרחש.

חוכרת א', ישיבה רל"ז

— הצעות סיעות המערך. החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון ושינוי
להביע איימון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

יעקב גיל (המערך):
זו לא פעם ראשונה.

גד יעקבי (המערך):
אני מצטער לומר זאת שבו לאחראי שאחראי מכהן בתפקיד
כראש ממשלה. אבל בכל זאת, שני נושאים כבדי משקל
כל-כך: מינויו של מר ארידור לאחר הכישלון וההרס הזה של
שר האוצר, שוב — עם הבטחת אמון מלא בו, ומתן יד — על-פי
הודעת מר ארידור — לתוכנית הרולריוזיה. ידעת על התוכנית,
מדוע לא עצרת? נתת לנציגי האוצר לנהל משא ומתן עם קרן
המטבע הבין לאומית. עם נציגי הממשל האמריקני. האם היה
זה דיון אקדמי, או כמו שאמרת לעם — מחקר? זה היה
מחקר? משא ומתן עם נציגי הממשל האמריקני. עם נציגי קרן
המטבע הלאומי, זה מחקר?

מנחם הכהן (המערך):
קשה לשמוע.

שר הבריאות א' שוסטק:
דווקא נעים מאוד.

מנחם הכהן (המערך):
קשה לשמוע. ראש הממשלה בורה, השרים מסתלקים.

גד יעקבי (המערך):
לעיתים אני מהרהר מה עובר במוחכם, כאשר אתם רואים
זה שנים את ההרס, וממשיכים לתת לו יד. אני מהרהר בכך האם
אתם חושבים שאולי הממשלה תחקיקים גם אם המדינה תתפרק.
אולי אתם חושבים, בעצם, שקיומה של הממשלה אינו תלוי
בקיומה של המדינה, כאילו שני התחומים הללו אינם קשורים
זה בזה — —

מנחם הכהן (המערך):
מי אומר שלא?

גד יעקבי (המערך):
— — — כאילו הממשלה יכולה להתקיים גם אחרי
שהמדינה נהרסה. שהרי אין הסבר אחר, ולא, אם זה איננו
ההסבר, מהו ההסבר? — לא הסתמי, לא זה שייאמר כאן
בדוכן הזה מפיקס, אלא ההסבר שלכם לעצמכם, כאשר אתם
עם עצמכם ותושביכם עם עצמכם ככנות. מהו ההסבר?

יכולת רבה גנוזה במשק וכעס הזה: חקלאות מפותחת
ומודרנית, הנשענת על מבנה חברתי שיטותי; חעשייה מתקדמת
ומתוחכמת; מכוני מחקר ופיתוח; מערכות חינוך, השכלה
והכשרה. את כל אלה אפשר לרתום מחדש למאמץ גדול כדי
לחזור לנתיב הצמיחה, לנתיב העבודה והעצמאות הכלכלית.
לשם כך יש לשנות את סדר-העדיפויות הלאומי, להעביר את
מרכז הכובד מהפורנות, מהצריכה ומהיכובד אל הצמיחה,
באמצעות הייצור והיצוא; מיהודה ומשומרון אל ערי הפיתוח,
אל ירושלים, אל הגליל ואל הנגב. יש לחולל מפנה מהותי
ועקרוני, מדיני, כלכלי וחברתי כאחד. אבל לא תוכל לחולל
זאת ממשלה שהביאה לכישלון הזה. אין בה אומן והיא לא
תוכל לשקם אותה, לכן יש הכרח בבחירות כלליות וחדשות.

לחברי הליכוד אני רוצה לומר: הלכתם לבחירות
האחרונות כראשונות של שלושה אישים בעיקר: ראש
הממשלה מר בנין, שבינתיים הסיק את המסקנות מן הכישלון
ופרש, שר הביטחון מר שרון, שפוטרו על-ידכם, ושר האוצר מר
ארידור, ש"התפטר" על-ידכם. יש לכם היום הנהגה אחרת:
מר שמיר — ראש הממשלה, מר ארנס — שר הביטחון ומר
כהן-אורגד — שר האוצר. שלושתם, אגב, הצביעו נגד או
התנגדו להסכמי קמפ-דייוויד, זה כשלעצמו שנינו מהותי למדי

ולאחר מכן הוא אמר: ידעתי שתהיה מפולת במניות
הבנקים לפני שבועיים. "ידעתי", הוא אמר. האם מנע זאת?
האם הוא פעל למניעת הפגיעה במאות אלפי משפחות חפרות
מפשע במדינת ישראל? בשם מי הוא לא מנע זאת? מי נושא
באחריות לאי-המניעה הזאת — הוא או כולכם? יש אחריות
משותפת לפי חוק-יסוד: הממשלה, אתם נשבעים כאן בכנסת
לשמור אמונים למדינת ישראל, הקשיבו: "לשמור אמונים
למדינת ישראל ולחוקיה". שמרתם אמונים למדינת ישראל
בשנתיים וחצי האחרונות? כך שמרתם אמונים? הפקרתם את
המדינה, את עתידה, נתתם יד להרס המשק. כך קיימתם את
חוקי המדינה? בחוקי המדינה נאמר שיש חוק אחריות
משותפת — חוק-יסוד: הממשלה. קיימתם את האחריות
המשותפת? האם התפטרם אחרי הכישלון הכלכלי הזה? האם
התפטרם או שמא אמרתם: תהיה ממשלה המשך וצילום, שר
האוצר הקודם יהיה גם שר האוצר הנוכחי ויש לנו מלוא האמון
בו. שלושה ימים אחרי שקמה הממשלה זרקתם אותו, בלחץ
הציבור, וחשבתם שאתם מנקים את עצמכם מן האחריות הזאת.
אינכם מנקים — לא כתוצאה מזריקתו ולא כתוצאה ממינויו
של שר אוצר חדש. האם אינכם נושאים באחריות משותפת עמו
ללונה-פארק הכלכלי והמופקר המתנהל כאן זה שלושים
וארבעה חודשים?

בני שליטא (הליכוד):
שלושים וארבע שנים.

אורה נמיר (המערך):
במה בית יפה כל כך את המועצה שלך?

מנחם הכהן (המערך):
קצת בושת-פנים ליברלית.

גד יעקבי (המערך):
והשלב האחרון בהתפתחות קן הקוקייה הממשלתי שלנו
— הרולריוזיה, או כמו שהגדיר זאת שר האוצר שלכם, מר
ארידור: השלב הראשון — הוא אמר — עצמומים כתקציב.
השלב הראשון בטיל הריב-שלבי הזה, בתוכנית הריב-שלבית.
השלב הראשון — עצמומים כתקציב, מאחר שהשלב הזה לא
בוצע, הוא עבר לשלב השני, השלב השני — פיתוח וקיצוץ
בסובסידיות. אחרי זה הוא עבר לשלב השלישי —
הרולריוזיה. מאחר שהשלב הזה לא בוצע, כתוצאה מהתנגדות
הציבור, כתוצאה מאוירה שנוצרה בכנסת וכעס, הוא עבר
לשלב הרביעי. השלב הרביעי היה ההתנתקות של מר ארידור
מגוף החללי, בעוד שהחללית ממשיכה לרחף בחלל העולם,
חללית בלא ניווט, ועמה, לצערי הרב, המדינה כולה.

אדוני ראש-הממשלה, שפינה עכשיו את מושבו בכנסת
— — —

יקטור שטייטוב (המערך):
קשה לשמוע.

גד יעקבי (המערך):
לא נורא, אני אדבר גם בהעדרו, כאילו הוא נוכח כאן.
אדוני ראש הממשלה, אתה באת אל הכנסת לפני שבוע והצגת
ממשלה — לפני שבוע — כדאי לנו להיזכר, אם כי זה נראה
לנו לפני זמן רב — ומה לא עבר על מדינת ישראל בשבוע הזה.
הודעת לעם כי יש לך אומן מלא בשר האוצר ובמדיניותו, אף
שידעת גם את הכישלון הכלכלי וגם את התוכנית
האנטי-לאומית והאנטי-ציונית של הרולריוזיה, כפי שהודיע
מר ארידור לעם ולכנסת. האם אין הדבר מעיד, בסופו של דבר,
על העדר כושר שיפוט חמור מצדך, הן בבחירת אנשים, הן
בבחירת הכלים?

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה כשל המצב כמשק ובכלכלה —

פתרון לשאלות הכלכליות והחברתיות, ותהיה הממשלה אשר תהיה.

לכן, אנו רואים את התפקיד הפוליטי, הביטחוני והכלכלי הדחוף ביותר ביציאה מידיה מלבנון, מכל לבנון: בשלום ישראל-פלשתינאי צודק בלי סיפוחים, בסיוע לשלום כולל: בביטול ההתנחלויות; בביטול ההסכם האסטרטגי עם ארצות-הברית ובניהול מדיניות של עצמאות לאומית ונייטרליות במדיניות החוץ. ועל רקע כל אלה — קיצוץ מהותי בהוצאות הצבאיות ותלוקה צודקת של ההכנסה הלאומית לטובת העובדים ושכבות הביניים, פיתוח המשק, הייצור והיצוא והבטחת שוויון זכויות וחירויות דמוקרטיות.

חברי הכנסת, התפטרותו של מנחם בגין מראשות הממשלה אינה כישלון אישי. זה היה ביטוי של הכישלון ההיסטורי של המדיניות ה"סיפוחיסטית". זה היה כישלון של מדיניות ארץ-ישראל השלמה, של שילוח הרצון להכיר בזכויות העם הפלשתינאי בצד הזכויות של ישראל. זה היה כישלון של מדיניות אשר מנעה שלום. כישלון השירות של מעצמה וזה, שמחתי לשמוע היום את חבר הכנסת גד יעקבי, שאמר כי ממשלת הליכוד הפכה את ישראל לווסל של ארצות-הברית. כאשר אנו אמרנו זאת כאן לא אחת, כמעט איש לא הסכים אתנו. הבה נרשום לפנינו את הדברים האלה. הליכוד הפך את ישראל לווסל של מעצמה וזה, וחבריו עוד מעיזים לדבר על כבוד לאומי, על אינטרס לאומי, על פטריסטיזם, על עצמאות לאומית. אנו וסלים של מעצמה וזה. אנו קוראים למדיניות של עצמאות לאומית ונייטרליות במדיניות החוץ.

התפטרותו של מנחם בגין היתה גם ביטוי של כישלון המדיניות הכלכלית והחברתית. אבל קודם כולל, התוצאה הכלכלית-החברתית הזאת קשורה לכישלון המדיניות בלבנון, למלחמה בלבנון ולהוצאות של הכיבוש הצבאי, ההוצאות הגדולות. הכישלון של המדיניות היה גם בתחום המדיניות המעמדית. זו ממשלה של בעלי-ההון הגדולים, היום שולטת בישראל, מבחינה כלכלית, ולכן גם מבחינה פוליטית. קבוצה קטנה של תשלובת תעשייתית-צבאית, עסקני נשק, ספסרי נשק, מתוכני נשק: של בנקים שיש להם חברות-בנות תעשייתיות, חברות יבוא ויצוא שצברו עוד פיננסים; של קבלנים הגדולים, שמרוויחים הון תועפות לא רק מהכיבוש בגדה ובצוה, אלא גם מעבודות צבאיות ואחרות בלבנון. מיליארדים הם מרוויחים על חשבון ביטול הסובסידיות, הקיצוץ בחינוך ובבריאות ועל חשבון העם העובד.

התפטרותו של בגין מסמלת כישלון של אידיאולוגיה, שאינה רואה את ישראל כמדינה מוזהבת, כלכלית, אלא כשלוחה של מעצמות המערב נגד עמי האזור ונגד הקומוניזם. חברי הכנסת, בגין הלך, אך הבגניזם נשאר, והבגניזם בעטרת ה"שמרית" מסוכן אף יותר, פוליטי, כלכלי ומוסרי.

מלה אחת על מה שקוראים "סובסידיות" ועל מה שקוראים "פיתוח". פתאום אני מרגיש, שיש התלהבות כללית לקיצוץ בסובסידיות, אילו סובסידיות? מי מסבסד את מי? הלא הסובסידיה היא כסף שלנו, של העיבוד, של מס הכנסה שלנו ושל מס ערך מוסף. הממשלה איננה מסבסדת, האזרחים מסבסדים את אוצר המדינה, וקודם כול השכירים, שמורידים להם את זה באופן אוטומטי, אבל חברי הכנסת, אנחנו מסבסדים גם את החוכנויות האסטרטגיות של ארצות-הברית. ארצות-הברית מסיעת לנו, אמרים, סיוע צבאי, היא סיעה לנו במלחמת לבנון. אבל היא איננה נותנת את כל הסיוע הצבאי והכלכלי, אלא אנחנו, מהמסים שלנו, מרמת החיים שלנו משלמים יותר מ-50% מההוצאות המלחמה בלבנון. עכשיו

בתפיסת הממשלה ובתפיסת הליכוד, אבל אלה לא הלכו בראש הליכוד לבחירות. האם אינכם חושבים שמבחינת הדמוקרטיה התקינה, מבחינת החובה כלפי העם ומבחינת החובה כלפי עצמכם, אתם חייבים לקבל מחדש את אמן העם או להעמיד להכרעה מחודשת איזו נכסת הוא רוצה, איזו מדיניות הוא מבקש. איזו ממשלה הוא רוצה שתנהיג את המדינה הזאת בשנים הבאות?

יש הכרח בתוכנית לאומית חדשה ובמדיניות אחרת, לא בתיקונים ובטלאים. יש להקים הנהגה חדשה שתהיה חרורה הכרה כי מלחמת הקוממיות הציונית, הכלכלית והחברתית של ישראל טרם הסתיימה, ממשלה שתפירד מהמרוויחים ומחלומות השווא וחבין שיש לקום בכורך ולעבוד. לייצר, לייצא, להתקדם, לפתח ולצמוח, ממשלה שתחדש את אמן העם בעתיד המדינה.

היורד מ' סבידור:

חורה, חברי הכנסת, משיקולים שונים הייתי טולרנטי וליברלי מאוד מאד, תרתי משמע, כדי שחבר הכנסת גד יעקבי יוכל להשמיע את דבריו ולא יאשימו אותי. חס וחלילה, בדעה קדומה כלשהי. אולם עתה אני קורא ליתר החברים, בגלל לוח הזמנים וכמה התחייבויות לאיוועים מסוימים, לשמור על מסגרת הזמן.

רשות הידבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו מציעים לכנסת להביע אי-אמון לממשלה, לא רק בגלל מה שהיא עשתה אלא גם בגלל מה שהיא עומדת לעשות, לפי המצע שהגישה לכנסת ולפי החלטותיה.

הממשלה של מנחם בגין היתה הממשלה הגרועה ביותר, שהביאה נזק כל יסוער למדינת ישראל. אבל ממשלת שמיר היא הממשלה הנצית ביותר, האנטי-פועלית ביותר והמסוכנת ביותר לשלום ולדמוקרטיה. זוהי ממשלה שוביניסטית ביותר, ואולי אחד הסמלים שלה הוא שמתנחל החמנה לשר האוצר. לכן, אנו מביעים אי-אמון מוחלט בממשלה זו וקוראים להפלת המדיניות ולעריכת בחירות חדשות לכנסת במהירות המרבית. הגשנו הצעת חוק לפיזור הכנסת ולעריכת בחירות לכנסת האחת-עשרה עוד בינואר 1984.

אני רוצה להזכיר, כי לפני הבחירות האחרונות לכנסת הראו כל הסקרים שהליכוד יפסיד בבחירות. ממשלת בגין עשתה אז מעשים הרפתקניים ביותר במדיניות החוץ ובמדיניות הכלכלית, כדי לשנות את דעת הקהל. כעבור חצי שנה התחולל השינוי לרעה. מדוע אני מזכיר זאת עכשיו? כי לדעתנו הבחירות צריכות להתקיים מהר, לפני שממשלת שמיר תספיק לבצע מעשים שכולנו נצטער עליהם, אך ורק כדי להסיח את דעת הציבור מהכישלונות ומהפשעים של ממשלת הליכוד.

חברי הכנסת, מדברים על המשבר הכלכלי והחברתי, וכבר פעמיים הועלה נושא זה לדיון במושב הזה של הכנסת. המוצא, לפי דעתנו, הוא בהגדרה נכונה של הסיבה לכל זה. גם בארצות רכושניות אחרות יש אינפלציה — 10%, 12%, 20%, וזהו תוצאה של משטר קפיטליסטי. אבל מדוע אצלנו, ובכמה מדינות אחרות, האינפלציה היא למעלה מ-100%, למעשה 130% ויותר? כאן הסיבה היא מיוחדת — הסיבה העיקרית לאינפלציה הגבוהה ולמשבר הכלכלי והחברתי במדינת ישראל היא מדיניות המלחמה, הכיבוש, ההוצאות הצבאיות, ההוצאות להתנחלויות וכל מה שקשור בכך. בלי שינוי יסודי לא יהיה

חוכרת א', ישיבה רל"ו

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה כשל המצב במשק ובכלכלה —

באיריאולוגיה, אלא במדיניות שתבטיח את עתידה של ישראל
או תסכן אותה.

אני רוצה לצטט מדבריו של בועז עברון ב"ידיעות
אחרונות". הוא אומר שמספר הנרצחים היהודים בארגנטינה,
אחרי חקירות ועיניים איומים בנימה אנטישמית נאצית, מגיע
ל-1,000 מתוך 30,000. אחר כך הוא כותב: שני יהודים,
שניהם מאבק נגד משטר האפרטהייד בדרום-אפריקה, מרצים
שם עכשיו מאסר עולם. "מדוע לא נשמע קולן של ממשלת
ישראל וההסתדרות הציונית בקריאה לשחרורם?" — הוא
שואל, והוא מסיק את המסקנה, אני מצטט: "כלום אין מנוס
מהמסקנה, שלא אינטרסים יהודיים מנחים את המנהיגות
הישראלית בעניינים אלה, אלא אינטרסים פוליטיים, שאין להם
ולא כלום עם טובתם של היהודים, היינו — המלחמה הקרה
המתנהלת בין ישראל לבין ברית-המועצות? טירוף הוא להציג
את עצמנו כאויביה של מעצמת-על". הוא מוסיף עוד, שזאת
מדיניות ציונית, שנושאת בחובה סכנה חמורה למדינת ישראל,
ולא נותר לי אלא להסכים לזה.

חברי הכנסת, ביטחון ישראל ופתרון בעיותיה הכלכליות
קשורים בעניין השלום הצודק עם השכנים, וקודם כול בשלום
ישראלי-פלשתינאי. ביטחון ישראל קשור במדיניות של
עצמאות לאומית, באי-תלות במעצמה זרה, במדיניות של
אי-הזדהות במדיניות החוץ, במדיניות של שלום. ביטחון
ישראל עצמו מחייב נסיגה מיידית מלבנון ומכל השטחים
שנכבשו מאז 1967, ושלום כולל בערבויות בין-לאומיות.
ביטחון ישראל וכלכלתה מחייבים להפסיק את כל ההקצבות
להתנחלויות ולפרק את כל ההתנחלויות. סוף ההתנחלויות
בגדה, ברצועה ובגולן יהיה כסופן של ההתנחלויות בסני, ומוטב
שעה אחת קודם, כדי לא לשלם בדמים.

חברי הכנסת, נלמד מהניסיון ההיסטורי. באלז'יר התנחלו
מיליון צרפתים, האם זה מנע את הבלתי-נמנע, את העצמאות
האלז'ירית? כך יהיה גם עם העצמאות הפלשתינית, כאשר
תקום מדינה פלשתינית בצד מדינת ישראל. חבל על כל קורבן,
חבל על עם הספר שהופכים אותו לעם של טנק דורס.

אנחנו תובעים גם מדיניות של שוויון זכויות לאוכלוסייה
הערבית בישראל, לשים קץ למדיניות האפליה והריכוז
הלאומי. אנחנו תובעים שוויון זכויות ערתי, לא עוד שכונות
עוני, לא עוד עיירות עוני ולא עוד פער בהשכלה, כדיור
ובהכנסה. אנחנו תובעים שוויון זכויות לאשה; לא עוד כפייה
דתית.

חברי הכנסת, ב-8 ביוני 1982, כשהגענו כאן את הצעת
האי-אמון, רק 4 חברי כנסת הצביעו נגד המלחמה בלבנון, 9
לא השתתפו בהצבעה וכל היתר הצביעו בעד המלחמה. אילו
שמעו בקולנו והלכו לפי מה שהצענו, כי אז לא רק מלחמת
לבנון היתה נמנעת, אלא כל המדיניות היתה משתנה וישראל
כבר מזמן היתה חיה בשלום עם כל שכנותיה בביטחון,
בפריחה כלכלית, במורל גבוה, במסור ובמעמד בין-לאומי
מכובד ובטוח.

לסיכום, אין הכרח בתיקונים אשר יביא שר האוצר החדש.
התיקונים שהוא רוצה להביא הם עוד יותר גרועים מהמדיניות
של ארידור: עיקור תוספת היות, הורדת השכר הריאלי,
אכלתה המונית. מה תהיה לחקן את הכלכלה שנהרסה בגלל
מלחמת לבנון והכיבוש של חשבוני הפועלים ועל חשבון שכבות
הביניים. הוא לא יגיע בבנקים, הבנקים יכולים להטיל וטו.
שבועיים מנהלים אתם משא-ומתן כאילו הם היו השולטים,
בהם אסור לפגוע. אבל בפועל השר החדש מוכן לפגוע

האוצר האמריקני אומר, כי יתן לנו את הסיוע הצבאי כחור
מענק, אחרי מלחמת לבנון, מפני שזאת היתה קודם כול
מלחמה שלהם.

ראש הממשלה אמר שישלם הגישה לארצות-הברית את
לבנון על טס של זהב, רכותי, לא על טס של זהב, אלא על
גופותיהם המתות של 518 והיום כבר 520 חיילים ישראלים
ואלפי פצועים ישראלים; על גופותיהם של עשרות אלפי
אזרחים הרוגים ופצועים, פלשתינים ולבנונים; על הרס
הכלכלה, החברה והמוסר בישראל; על הכפשת שם ישראל
בעולם כולו; על סיכון עתידה של ישראל כמדינה. על טס כזה
ממשלת הליכוד נחנה את לבנון לארצות-הברית, ולא על טס
של זהב.

חברי הכנסת, אנחנו תובעים לבטל את ההסכם האסטרטגי
עם ארצות-הברית. זה בניגוד לאינטרס הישראלי. את ההסכם
האסטרטגי הזה צריך לבטל הלכה ולמעשה, כי ההשתתפות
האסטרטגית, כל אחד יודע, היתה בלבנון, והיא קיימת במפרץ
הפרס, בדרום אמריקה ובמרכז אמריקה. האם אנחנו איננו וסל
של ארצות-הברית? גם בצ'ילה, גם בניקרגואה, גם בהונדורס,
גם בזאיר, פתאום הפכנו למעצמה עולמית. אנחנו עושים
כשביל ארצות-הברית את העבודות המלוכלכות ביותר.
הכלתי-מוסריות ביותר, הכלתי-אנושיות ביותר, שאפילו
ארצות-הברית לפעמים אינה יכולה לעשות אותן בצורה ישירה
וגלויה.

חברי הכנסת, העוצמה שלנו, של ישראל, המלחמתית,
הכיבושית — עכשיו אנחנו כוכשים אדמה של שלוש מדינות
— העוצמה איננה שלנו כל כך, היא איננה של ישראל כמו
שהיא של ארצות-הברית. אנחנו סבורים שישלם צריכה להיות
מדינה שדואגת לישראל, ישראל הרשמית צריכה לבטא את
האינטרס של ישראל ושל ישראל בלבד.

אני רוצה להעיר עוד הערה אחת. אין מדברים על זה
ככנסת וגם כמעט אין מדברים על זה בעיתונות. החוגים
השולטים בישראל מסייעים בהתלהבות מדיהמה ובנכונות
חסרת מצפון לקול הקיצוני, התוקפני, המיליטריסטי ביותר
בארצות-הברית.

רכותי, לא רק אנחנו, אלא גם במערב לא מעטים חושבים
שהנשיא רייגן דוחף את העולם למבוי סתום, אשר עלול להביא
להתלקחות עולמית. מלחמת עולם, רכותי, היא סכנת מוות
לישראל, כמו למדינות ולעמים אחרים בעולם. לחשוב שהזדהות
להשתתפות באסטרטגיה האמריקנית — השתלטות על
העולם. מאבק נגד הקומוניזם, נגד תנועות שחרור לאומיות —
החשוב שהזדהות להשתתפות שלנו באסטרטגיה הזאת, ישראל
תוכל להתמיד בכיבוש של השטחים הפלשתינאיים
ורמת-הגולן הסורית — זו אשליה ריאקציונית ורמת-אסון.
ההסתה האנטי-סובייטית בישראל, כמו בארצות-הברית, אינה
באה להגן על האינטרסים של ישראל או של היהודים. העיניים
האזרחים וההוצאות להורג של יהודים במדינות פשיסטיות
באמריקה המרכזית אינם מזוים אתכם. הריסת בית-הקברות
היהודי בפרנקפורט שבגרמניה המערבית אינה מעניינת אתכם.
הפעילות הנאצית והאנטישמית הגוברת בארצות-הברית,
שריפת בתי-כנסת שם, כל זה איננו מעניין אתכם. ההסתה
האנטי-סובייטית היא חלק ממדיניות חוץ, שבנויה על
אידיאולוגיה אנטי-קומוניסטית ומתעלמת מהאינטרס האמיתי
של ישראל, מההתפתחות ההיסטורית ומהסיכון הקיומי
שנושאת בחובה האסטרטגיה העולמית.

אני רוצה להאמין שיש עוד כמה אנשים, שמכחינה
אידיאולוגיה אולי קרובים לרוב הציוני כאן, אבל הבעיה איננה

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

אין זה נכון, שכדי להגן על המשקיע הקטן צריך היה לחתום על הסכם כזה. די היה לקבוע שאנשים, שהשקיעו במונחות בנקים סכום מסוים, או סכום מסוים במועד מסוים, הם שיהיו ראויים להגנה. ההסכם נחתם לא כדי להגן על המשקיעים האלה, אלא כדי להגן על מה שנקרא המערכת הפיננסית, שגם עליה יש להגן, אבל לא בדרך זו.

שנית, ההסכם הזה נגוע באי-חוקיות. אינני רוצה להתפלפל אם זו אי-חוקיות של ממש, שלא תעמוד במבחן בית-משפט, או שמא יש כאן אי-חוקיות פשוטה במובן הזה, שההסכם כל-כולו מנוגד לכוננת החוק ולרוח החוק. הוא גם הסכם שקשה לי להאמין שיחייב ממשלות בעתיד. דרך אגב, הוא גם הסכם שלא נחתם עם ציבור המשקיעים, הוא נחתם בין הבנקים לממשלה, ולא עם הציבור שחשק. הוא גם הסכם שיכטיח נזק מוטרי אדיר בשבוע הראשון למסחר, עליידי חזרה על אותו פגע שנקרא ויסות מניות הבנקים, והלוואי שאתבדה.

ולבסוף, זהו הסכם שנחתם פרס למי שנהג בהפקרות נגד האינטרס הציבורי, ועונש למי שנהג בחוכמה וביעילות במסגרת האינטרס הציבורי. אין דבר המאמין יותר את ההסדר הזה עם הבנקים מסגירת הבורסה זה כשבועיים. הרי האינטרס הציבורי מחייב את פתיחת הבורסה, לפחות למסחר בצמודים, לפחות כדי שיהיה לאנשים אפיק השקעה אלטרנטיבי. גיטרה הבורסה פירושה דחיפת הציבור לקניית-דולרים, למה, אם כן, ראש הממשלה, שמילא את מקומו של שר האוצר, לא ציווה, כפי שיש לו סמכות, על פתיחת הבורסה? — משום שסגירת הבורסה, שהזיקה בצורה כה מוחשית למשק, היתה אמורה לעזור להסכם האומלל והקשה הזה. כלומר, אני חושב שיש לנו כאן מצב שבו אומרים כלכליים משקיעים עצומים מוקרבים, כדי לעזור למסדות כלכליים גדולים.

אני אומר במפורש שגם אני רוצה לעזור, גם אני רוצה למנוע את התמוטטות המערכת הפיננסית. גם אני אינני רוצה שמוסדות כלכליים ייכנסו לקשיי נזילות ותיווצר אכטלה. אבל לצורך זה לא היה דרוש הסכם כה רחב, הסכם שהוא ספק חוקי, שהוא אנטי-ציבורי ואנטי כל מה שאנחנו, כחברי כנסת, צריכים לתבוע.

אני רוצה לפרט את הטענות שיש לי נגד ההסכם הזה ונגד ההסדרים הכלולים בו. סעיף א' להסדר אומר, שחברה, כפי שתקיבע עליידי כל בנק, תתחייב כלפי המניות. למה צריך להקים חברה? למה הבנק צריך להקים חברה שהוא יקבע אותה? הדבר הוא פשוט: זה חכמים שקוף, והייתי אומר שזה חכמים שהיה מתאים לחוגים הנמוכים יותר והמכובדים פחות בעולם העסקים. פקודת החברות קובעת דבר פשוט. ולא צריך להיות משפטן כדי להבין מה היא קובעת. פקודת החברות קובעת: לא יחתן חברה, דהיינו — לרבות בנק, לשום אדם, דהיינו — לרבות עוד חברה, במישרין ובעקיפין, סיוע כספי בהלוואה בערבות או במתן ערובה או בכל דרך אחרת, לשם קניית מניותיה או בזיקה לקניית כזאת שנעשתה או שיש לעשותה.

אלו חתמה הממשלה על הסכם כזה עם הבנקים. היינו אומרים שיש כאן עבירה על פקודת החברות. מה עושים? — הבה נתחכמה לו. מקימים חברת-קש, שאין לה בכיכול קשר עם הבנקים, והיא זו שתקבל את ההלוואה. אם היה עושה זאת סוחר עלוב בשוק, היינו אומרים שזהו חכמים שפל ולא מכובד, ואני בטוח ששלטונות מס ההכנסה היו "עולים עליו" ואומרים שהעסקה היא פיקטיבית ומלאכותית, והיו טוחנים אותו

ולפגוע, ולכן איני רואה בשר האוצר החדש ובממשלה את מי שרוצים לתקן את עיוותי ארידור. הם רוצים לשנות את המדיניות הנפשעת של ארידור בכיוון אף יותר גרוע מבחינת הפועלים, ושר האוצר החדש כהן-אורגד כבר אמר את זה.

שר האוצר "כהן-אורגד":
מה הוא אמר?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שצריך להוריד את רמת-החיים, את הצריכה. בכלל, כמקום הוצאות צבאיות, אומרים צריכה ציבורית. כמקום הורדת רמת-החיים אומרים צמצום הצריכה הפרטית. זה הכול מלים, כמו המלים קיצוץ התקציב. בכנסת יש כאלה שאומרים שצריך לקצץ את התקציב, אבל אומרים שצריך להגדיל את תקציב הביטחון. מה זאת אומרת, מנין יקצצו? עוד מברירות? עוד מחנינו? עוד משיקים אמיתי של שכונות?

לכן, יש קשר, ועוד איך, בין הכלכלה לפוליטיקה, לא רק הפוליטיקה הכלכלית. יש קשר בין הכלכלה ובין המדיניות הכללית. הממשלה הזאת צריכה ללכת, צריך לארגן בחירות חדשות. אנחנו מציעים שלא לדחות את זה להרכה זמן, ושהבחירות ייערכו בינואר, צריכה לקום ממשלה חדשה, עם מדיניות יסודית חדשה. צריך להיות שקול דעת לטווח ארוך. ואני פונה לכל הכנסת: אל תחשבו שבהישגים, או ב"הישגים" לשנים מעטות, בזה נגמר התהליך ההיסטורי. אנחנו מדינה של מיעוט קטן בעולם ערבי שמונה 160 מיליון נפש. כל ההתנפחות שלנו בנויה על הספק האמריקני ועל הנשק האמריקני, לא על מוסר ולא על צדק, אני רק יכול לחזור על דברים שאמר פעם אחד השרים, שלא הפכתי את כהרבה דברים: אנחנו שולטים על עמים אחרים לא בכוח הזכות, אלא בזכות הכוח, ומי ששולט בזכות הכוח לא רק שייכשל, אלא עלול להביא אסון על עמו הוא. תודה רבה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. הצעת אי-אמון נוספת יגמק חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לי מאה ואחת סיבות המצדיקות הגשת הצעת אי-אמון לממשלה, אבל אני מבקש לייחד את הדיבור על העילה המאה ואחת, פשוט משום שהיא נולדה בימים אלה ושותפה לה לא ממשלת ההמשך והצילוס כלבד, אלא ממש הממשלה הנוכחית, שלה ניתן אמון הכנסת רק לפני זמן קצר.

כוונתי למה שמכונה "ההסכם עם הבנקים". ההסכם עם הבנקים, שנוסחו עדיין לא הגיע להביר הכנסת ואיש אינו יודע בדיוק מה נקבע בו, הוא לדעתי-ביטוי חדש של הפקרות ציבורית, מוסרית, משפטית וכלכלית. מכיוון שמדובר כאן בסכום ענק, המתקרב בסך הכול לצבירה הלאומית בכספי הקרנות של קופות הגמל ושל קופות הפנסיה, נדמה לי שכגודל הסיכון למשק הישראלי, כך גדולה ההפקרות והשרלטנות שציינו את חתימת ההסכם הזה.

אין בידי ההסכם כולו, שכן העניין עדיין "נרקח" אישם כוועדת שרים, אבל מתוך המסמך הראשוני שאושר בשבוע שעבר עליידי ועדת הכספים על הכנסת אפשר לציין כמה נקודות. קודם כול, ההסכם הזה נגוע באי-אמנות. הוא הוצג בציבור כהגנה על כספי המשקיע הקטן, כאשר לאמיתו של דבר הוא הגנה בראש ובראשונה על הקונצרנים הגדולים, שהם הבנקים ובעלי העניין בבנקים.

חוכרת א'. ישיבה רד"ו

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע איימון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

שר האוצר י' כהן-אורגד:

— — —

אמנון רובינשטיין י' (שינוי — מפלגת המרכז):

טוב, אם תו"ה כאן התחייבות של שר האוצר שהסעיף הזה
בא להרחיב את ההגדרה הקיימת בחוק, כאחי על שכרי לפחות
בעניין אחר.

סעיף ה' להסכם קובע, שהסדר זה יחול גם על מניות
שנרכשו במהלך ביצוע פעולות ויסות עד למועד הסדר זה. אם
כן, הממשלה חתן ערכות לא רק לציבור, אלא למניות
שהבנקים רכשו בדרך של ויסות על-ידי חברות הקש של עצמן.
גם זה מעשה שאבק של אי-חוקיות דבק בו. אני מתנגד להסדר
הזה. אני חושב שזה מעשה בלתי ציבורי, מעשה בלתי מוסרי
ואולי גם בלתי חוקי.

אני רוצה לשאול שאלה אחת. סוחר קטן שהולך לחתום
על התחייבות כזו, שואל שאלה אחת: על מה אני חותם, על
איוה סכום? הוא רוצה אומדן כלשהו. כמה מניות מחזיקים
הבנקים במסגרת הסעיף הזה? האם חצי מיליארד דולרים,
מיליארד דולרים או שני מיליארדי דולרים? מה נתנה כאן
הממשלה לבנקים? — היא נתנה קארט-בלנש. היא חתמה על
שיק, שלפי דעתי אין לו כיסוי, בלי לנקוב בסכום שכחוב בשיק
הזה. לא ראיתי כימי חיי מסמך כזה. הרי בכל ערכות קטנה
שהממשלה נותנת ומכירה לוועדת הכספים, עם כל המגבלות
של חוק הערבויות מטעם המדינה, מפורטים בה הערכות ופרטי
הערכות.

אורה נמיר (המערך):

הטלפונים אינם עובדים בכל הארץ.

שר התקשורת מ' צפורי:

אנחנו דואגים להתיישבות, לספר נותנים עדיפות, לאזורי
הפיתוח.

היו"ר מ' שחל:

אני יכול להבין איך הגענו לעניין התקשורת.

חיים בר"לב (המערך):

שר התקשורת נכנס.

אורה נמיר (המערך):

שר התקשורת עסוק בדברים אחרים ואינו מסדר לנו את
הטלפונים.

שר התקשורת מ' צפורי:

תבקרי בקיבוץ דן ותשמעי. כדאי שתחילי לבקר
ביישובים אלה — — —

אורה נמיר (המערך):

אני יכולה לקחת אותך למקומות שעדיין לא היית בהם.

שר התקשורת מ' צפורי:

— — — לא רק בהצליה-פיתוח.

אורה נמיר (המערך):

איפה אתה גר?

היו"ר מ' שחל:

אדוני שר התקשורת, כשחברת כנסת מציעה לקחת אותך
למקומות, אינך צריך להתווכח אתה, עליך לקבל את ההזמנה.
זה פשוט לא יפה.

אורה נמיר (המערך):

סדר לנו פגישה עם שר התקשורת. אנחנו רוצים להסדיר
את עניין הטלפונים.

במטחנות בתי-המשפט, כפי שהיום נהוג לעשות כלפי
עצמאים. אבל כאן ממשלת ישראל נותנת את ידה לעקיפה —
הייתי אומר נלעגת — של פקודת החברות, על-ידי כך שפתאום
היא אומרת: אין משא-ומתן עם הבנקים, לא אתם אני חותמת
הסכם, אלא עם חברה שהם יקבעו.

על מסמך כזה חותמים נציגי ממשלת ישראל ואת המסמך
הזה מאשר הרוב האוטומטי בוועדת הכספים של הכנסת. קשה
להאמין. העיתונים אפילו לא דיווחו על קיומן של חברות-הקש
המלאכותיות האלו, ובצדק, משום שהמשא-ומתן מתנהל בין
שתי המעצמות האלו, הבנקים והממשלה, ופתאום צץ לו איזה
מן יצור כזה, חברה-אחות, חברה-נכדה, חברה-סבתא, כבר
אינני יודע את המונחים של כל יחסי הקרבה האלה, והיא איננה
שייכת כלל לסעיף הזה. היא עצמאית.

היו"ר מ' שחל:

החברה כבר קיימת?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

החברה עדיין אינה קיימת. משום כך גם אינני מאמין
שההסכם הזה הוא חוקי וניתן לאכיפה. זו אחיות עיני הציבור.
ההסכם הזה גם לא נחתם עם הציבור. יש דרך שבאמצעותה
יכולה הממשלה לתת ערכות. יש חוק מיוחד של הכנסת, חוק
הערבויות מטעם המדינה, אבל הממשלה החליטה, שוב, בגלל
סיבות שעדיין לא עמדתי על טיבן, לפסוח על החוק הזה וללכת
בדרך הנלווה של הקמת חברות-קש, ולתת לחברות-קש אלה
התחייבות של בערך 8 מיליארדי דולרים. גם זה סכום
שבמדינות עצומות ואדירות מאתנו לא היה עובר כלא דיון
בכנסת ואישור על-ידי חוק.

אבל בכך לא די. כל ההסכם הזה הוא פליאה. אילו ערך את
ההסכם הזה עורך-דין זוטרי, אזי אפשר היה לבוא אליו, בצדק,
כתביעה על רשלנות מקצועית. הממשלה חתמה בהינף קולמוס
על הסכם שיש בו, נוסף על שגיאות הדפוס ועל השגיאות
הרבות בעברית, גם שגיאות כלכליות ומשפטיות שיעלו
לממשלה הון עתק. ומה פירוש לממשלה? יעלו לנו, לציבור
משלמי המסים, מי יממן את כל הערבויות האלה? יממנו אותם,
בין השאר, אנשים שלא השקיעו במניות בנקים, אנשים ששמעו
לעצה הטובה וקנו רק אגרות-חוב צמודות. הם יממנו את כל
הסכומים האלה. המובטלים של המיתון הבא יממנו את ההסכם
הזה, שאפילו איננו מוכא לדיון בכנסת.

אני קורא בסעיף ד' של ההסכם המודר והתמוה הזה,
שהסדר יחול על מניות בנקים מסחריים וכולי, ולא יחול על
מניות המוחזקות על-ידי בעלי עניין, כפי שיקבע בנק ישראל
ומשרד האוצר. מאימתי קובעים בנק ישראל ומשרד האוצר מה
זה בעלי עניין? האם אין לנו הגדרה בחוק? אדוני שר האוצר,
אתה הרי מכיר את החוק. יש לנו הגדרה ברורה ותודה המופעלת
נגד כל ציבור משלמי המסים בישראל, לגבי מה זה בעל עניין.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

הסעיף הזה בא להרחיב ולרבות ולא למעט, ולא אפרט
עכשיו.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

והוא יחול על כל בעל עניין במובנו בחוק? אתה מתחייב
לכן.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

הסעיף הזה בא לרבות ולא למעט.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני שואל: כל חברה שמחזיקה עשרה אחוז ממניות הבנק,
זה חל עליה?

— הצעות סיעות המערך. החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אמן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אין להם השקפת עולם. אין לממשלה השקפת עולם. יום
אחד הם כעד פיקוח, יום אחד הם נגד פיקוח; יום אחד הם כעד
סוכסידיות, יום אחד הם נגד סוכסידיות; כעד משק מתוכנן, נגד
משק מחוכבן.

קריאה:

זה יחס ליברלי לכלכלה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

ואז בא סיפור הירושה. ממשלת הליכוד. שהיא כעצם
אותה ממשלה, בכל פעם באה לכנסת עם פומון הירושה.
בשנים הראשונות בכנסת הקודמת הם אמרו: מה אתם רוצים
מאתנו. יש לנו ירושה של המערך. כל רע שקורה במשק הוא
ירושת המערך. אחר-כך הם החליפו את שר האוצר שלהם, בא
שר אוצר חדש ואמרו: מה אתם רוצים, האינפלציה היא אנחנו?
— זו ירושת השר ארליך זכרוננו לברכה. הוא היה אשם בזה.
לא אנחנו. אחר-כך שר האוצר השני, יגאל הורביץ — לזכוננו
ייאמר, התפטר משום שלא יכול היה למלא את שליחותו —
בא שר אוצר חדש ואמר גם כן: לי יש ירושה מהשר הקודם.
וכעת יבוא ודאי — לא ודאי, כבר נאמר: מה אתם רוצים משר
אוצר חדש?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אורה נמיר (המערך):

מה אתה אומר?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

עד שמבוכים ירושה כל כך גדולה — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

שש שנים עצירת הצמיחה הכלכלית — — —

אורה נמיר (המערך):

עדיין ממערך אשם.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

גם אם תקבלו 30 מנדטים בהסכם גז"ל הבא, אין הצדקה
לכך שאתם תלמדו סניגוריה על דברים שהרשו את המשק
הישראלי. זו ברשה ותרפה. אתם יודעים שהמשק הישראלי
נהרס. אתם גם אומרים זאת כמובן. אבל כאן אתם באים ואתם
הראשונים שמגינים על המדיניות הקלוקלת הזאת; אתם
היחידים. אנחנו שומעים ביקורת מחברי תנועת החרות על
המדיניות הכלכלית: מכס — שום מלה, שום מלה, רק הגנה
מלאה על הרס המשק, על הרס הכלכלה. כאשר עושים בדיוק
את ההיפך ממה שכתוב במצעים שלכם, שאינם שווים את
הנייר שעליו הם כתובים. אז אל תטיף לי מוסר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חישאר כאלום אז תשמע.

שר הבריאות א' שוסטק:

השר מודיע לא דיבר?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

השר שוסטק, אתה דיברת? אתה דיברת נגד המדיניות
הכלכלית? אתה חבר בממשלה ויש לך אחריות משותפת
למדיניות הכלכלית, אתה דיברת נגד מדיניות שהרסה את
המשק? אף לא מלה אחת.

יקטור שם טוב (המערך):

הוא גם לא דיבר על כתי-החולים שנסגרים.

נרמה לי שהממשלה שחתמה על הסכם כזה, של קניית
המניות "נוסטרו", אינני יודע כיצד הן נקנו ואינני יודע באיזה
הסדר ובאיזה מחיר, והיא מתחייבת לערוב גם למניות האלה,
והכול בחיריון של המשקיע הקטן, בלי שהיא תדע מה הסכום
שהיא ערבה לו. אני חושב שרק מהטעם הזה ההסכם הזה פסול
מכל פסול, ואינני יכול להבין איך אפשר כלל להעלות על הדעת
לחתום על ההסכם הזה בלא הסכמת הכנסת, שהיא תצטרך
במושב הבא לממש את האחריות העצומה הזאת שנטלה
הממשלה בהינף קולמוס וכלא מחשבה.

לכסוף, כעניין ההסכם הזה אני רוצה לומר משהו לגבי
הוויסות. מי שחושב שאפשר להמשיך ולווסת את מניות
הבנקים בשבוע הבא גורם נזק מונטרי אדיר למשק. מה הוא
אומר לציבור? הוא אומר לציבור כעצם, שלשבועות הראשונים
תהיה תמיכה מלאכותית ממשלתית במניות האלה, ואז הוא
מעודד את הציבור למכור את המניות האלה, ואז הממשלה,
כדי לרכוש את המניות האלה, תצטרך להזרים כמויות אדירות
של מומנים למשק ולהגביר את הספירלה האינפלציונית.

אין שום צורך בוויסות כזה. נכון, יש חשש למכירות כהלה
כיום יומיים הראשונים. אבל בגלל הערכות הזאת — שאני
מתנגד לה מכול וכול — נוצרה רצפת מינימום שעליה התאזנו
מניות הבנקים, וצריך לתת למשק לפעול. את המלה "וויסות"
צריך למחוק ממילון המונחים של הבנקים ושל הממשלה. די
שילמנו בשביל הרפתקאה איזמה זאת. כעת מוסיפים עוון על
פשע וממשיכים את הוויסות וימשיכו את הקטסטורפה
הכלכלית בשבוע הבא.

אדוני היושב ראש, הרחבתי את דברי על ההסכם
המפוקפק הזה, שניסוחו טרם הושלם, עם הבנקים, משום
שנראה לי שזאת הנעה הבערת והדחתה. אבל אי-אפשר
לומר שההסכם הזה, וכל מה שהוליד אותו, וכל מה שקדם לו,
וכל ההצטרות של תמיכה הבנקים שממנו מפי דובי
הממשלה, הם איזה מקרה, איזו תאונת דרכים. לא, זו לא תאונת
דרכים. זה חלק משיטה, שאיני יכול להגדיר אותה כלל.

לי אין כעצם ויכוח עם המדיניות הכלכלית של הליכוד.
איני יודע מה היא. היא משתנה מן הקצה אל הקצה כאופן די
היסטרי לפי אישיותו של שר האוצר שמתמנה על-ידי הליכוד.
מרגע שהוא מתמנה — לממשלה אין מה לומר. היא עונה אמן
אחרי כל מה ששר האוצר עושה; ואפילו הוא מוליך אותה —
את המשק, לא אותה — אל התהום. ולחברי הכנסת של
הקואליציה — למעט כמה בודדים — גם להם אין מה לומר.
היה השר ארידור, שמענו את דוברי הליכוד, בעיקר את דוברי
המפלגה הליברלית — הם היו דוברי אדוקים מכולם, והם תמכו
ועיניהם זלגו דמעות מרוב שבחים למדיניות של יורם ארידור.
והם רצו והתחרו ביניהם, חברי המפלגה הקרויה ליברלית, מי
ישבך יותר את "הכלכלה הנכונה", את הדולרים הנכונים. והנה
פתאום, שר האוצר מתפטר, לא משום שהממשלה פיטרה אותו,
אלא בגלל לחץ ציבורי, ומתמנה שר אוצר שאומר שיעשה
דברים שונים לחלוטין — אינני מאמין שיוכל לעשות אותם
— וחבר המפלגה הקרויה ליברלית, הם שוב, הם כבר גם אתו.
הם היו גם עם יגאל הורביץ כשר אוצר, והם היו גם עם השר
שלהם. הם עם כל אחד. הם עם מי שאומר א', והם גם עם מי
שאומר ב'. מי שאומר יוס, וזכה לתמיכת המפלגה הקרויה
ליברלית, ומי שאומר לילה — וזכה לתמיכת המפלגה הקרויה
ליברלית.

יהודה חשאי (המערך):

הם נוהגים בליברליות גדולה.

חוכרת א', ישיבה רל"ז

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

נהוג, כי בחברה כלכלית מוטלת האחריות לניווט החברה על
מנכ"ל החבר, ובממשלה — על ראש הממשלה. במדינה
מוטלת אחריות זו על הממשלה, כגוף אחד.

התפטרותו של שר האוצר יורם ארדור אינה פוטרת את
הממשלה מאחריות למצבה הכלכלי של המדינה. במינהל תקין
אין שר קובע לבדו סדרי עדיפויות ואינו מבצע את מדיניותו
שלו, אלא את מדיניות הממשלה. כשם שהאחריות למלחמה
אינה יכולה — ואסור שתהיה — אחריות בלעדית של שר
הביטחון, כך גם בכלכלה. האחריות לנעשה במשק או למה
שלא נעשה בו אינה אחריות בלעדית של שר האוצר, אלא של
הממשלה כולה.

ממשלת הליכוד, אשר נבחרה על פירות "הכלכלה
הנכונה", פירות שהיום כרוך לכל עד כמה הם באושים, נתנה
גיבוי למדיניות כלכלית זו, ועל כן היא אחראית לכישלון
הכלכלי, כגוף אחד. עליה ללכת עם שר האוצר שלה.

כועת הסבון של הכלכלה הנכונה התנפצה והותירה
אחריה שברים ומפלות כלכלית. עד סוף שנת 1983 יגיע
הגירעון השנתי במאזן התשלומים של ישראל ל-5.2 מיליארדי
דולרים, והחוב הלאומי — ל-24 מיליארד דולר.

לראשונה נשמעת פסקנות, ודווקא מצד ידידיו בעולם,
לגבי יכולתו של המשק הישראלי לפרוע את חובותיו. מאז קום
המדינה לווה המשק הישראלי כספים, כספים שנועדו
להשקעות ולפיתוח מואץ של מדינה מודרנית, הנבנית כמעט
יש מאין.

למרות הגידול בחוב החיצוני של ישראל, כתוצאה
מתנופת הפיתוח המוגברת, מעולם לא הוטל ספק ביכולתה
לפרוע את החובות, משום שהמשק הישראלי צמח באופן
מתמיד, בשיעורים שנתיים של 10% — 15%.

מאז שנת 1977 הפסיק המשק הישראלי להשקיע, כפי
שעשה זאת קודם, אף שהמשיך ללוות. הפסקת הצמיחה לא
נעלמה מעיני ידידיו ומעניי הגורמים המממנים בחוץ-לארץ.
חל כרסום באמינות המשק הישראלי וביכולתו להחזיר את
חובותיו. אובדן אמינות זה יפגע, בלי ספק, ביכולתו לגייס הון
חדש להשקעות במשק ולהמשך פיתוחה של המדינה.

המשבר הכלכלי, שבעיצומו אנו נמצאים היום, לא החל
ב-1983. משבר זה הוא תולדה של התפיסה הכלכלית של
הליכוד, שיישומה החל במהפך הכלכלי באוקטובר 1977. מאז
הוחל ביישומה של התפיסה הכלכלית "הליברלית", קפא
התוצר העסקי במשק. לראשונה מאז קום המדינה ירדו היצוא
הכולל והיצוא התעשייתי. חלקם היחסי של היצוא וההשקעות
בכלל המקורות שעומדים בפני המשק הולך וקטן, ובמקביל
עולה חלקה של התוצרת הפרטית והיצונית. אולם גידול זה
בצריכה, שכלט במיוחד בשנים 1982 — 1983, לא הביא עמו
גידול בסקטור היצרני. התל"ג של הסקטור היצרני גם הוא
קפא. לעומת זאת, תרם הגידול בתוצרת הישראלית לגידול
התוצר של מפעלים זרים בחוץ-לארץ. המשק הישראלי מימן
התוצר "נאה זו מקור אחד בלבד: מהגדלת החוב הלאומי,
שהגיע לממדים חסרי תקדים — 24 מיליון דולר לעומת 15
מיליון דולר בשנת 1977.

המשבר הכלכלי הנוכחי איננו משבר ביצוע של שר אוצר
זה או זה. זהו משבר הנובע מתפיסה מדינית כלכלית שגויה
מיסודה. שלושת שרי האוצר של ממשלות הליכוד היו, כל אחד
בזמנו, ואולי בצדק, שעיר-לעזאול נוח. אולם הבעיה האמיתית
איננה השר המבצע, אלא בעצם התפיסה הפוליטית-הכלכלית
של המשק ושל החברה, שבה דוגל הליכוד.

שר הבריאות א' שוסטק:
אתה דיברת על הליברלים, שהם לא מדברים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
תן לחברי המפלגה הקרויה ליברלית להגן על עצמם. מה
אתה מגן עליהם? השר שוסטק, אני רוצה לומר לך — אתה
במקרה יושב כאן — לכל חברי הממשלה: אתם אומרים שזאת
ממשלת צילום, ממשלת המשך. בעצם פרט לראש הממשלה
הקודם לא שונה דבר בממשלה הזאת, וכעת יש שר אוצר חדש.
לשר אוצר חדש מותר לתת קרדיט. לכן? אתם ישבתם כאן
במשך שנתיים וגשאתם באחריות מלאה להרס המשק; אתם
לעגת לנו וביטלתם את כל ההצעות שלנו לרדת מן הדרך
המוליכה אל התהום; אתם נחתם ידכם לדבר הקטסטרופלי
שנקרא: "כלכלה נכונה". המיימונים שאפשר לצפות מכם —
אם אינכם רוצים להתפטר, והרי אינכם רוצים — "המשכיל
בעת ההיא יידום".

היו"ר מ' שחל:
אני מזמין את שר האוצר להשיב על ההצעות.

אורה נמיר (המערך):
בנאום בכורה של שר נכון שאין מפריעים?

היו"ר מ' שחל:
אני מבקש באמת ליצור תקדים, שלא נפרע. בכלל, לא
צריך להפריע. אני מבין את שר האוצר לנאום הבכורה שלו.
בבקשה, אדוני השר.

שר האוצר י' כהן-אורגוד:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תודה רבה. הנהגה
המקובלת בכנסת הוא כי לאחר שמוגשת הצעת אי-אמון, עונה
עליה השר, ואלו כסיכום הדיון בכנסת הוא חוזר ועונה בצורה
מפורטת על הטענות שהועלו בדיון בנושא אי-האמון.

כדי שלא להלאות את חברי הכנסת — וכדי לאפשר
לחברי האופוזיציה לקרוא קריאות ביניים בנאום המפורט
שאותו אציג בסוף הדיון — אני לא אלאה את חברי הכנסת
בשני נאומי תשובה על הצעות אי-האמון, אלא אסתפק בנאום
תשובה אחד כסיכום הדיון הפרלמנטרי. כסיכום הדיון אבהיר,
כדי שלא נאבד את הפרופורציות, כי למדינת ישראל תשתית
לכלכלית-חברתית כריאה.

חברי הכנסת יעקבי ורובינשטיין, אני מפחד שאנחנו,
מתוך ראיית המשק, עלולים לאבד את הפרופורציות. כשם
שמסוכן לאבד את הפרופורציות כאשר מגזימים במצב לטובה,
כן מסוכן לאבד את קנה המדה כאשר עומדים בפני משבר
קוניונקטורלי. על בסיס תשתית זו תוציא אותנו התוכנית
הכלכלית-חברתית, שאותה מפעילה הממשלה עכשיו,
מהמשבר הקוניונקטורלי שהמשק עובר עכשיו. היא תביא
לחידוש הצמיחה, שתהיה מיועדת כולה ליצוא ולהחלפת יבוא,
צמיחה שתאפשר תעסוקה לרוצים לעבוד ולייצר באמת, תוך
כדי צמצום הביקושים לשוק המקומי.

לפי הערכתי, חברי הכנסת, מרבית הציבור מוכן לתת אמון
במדיניות זו. על בסיס זה אקרא בדברי, שיוגשו לכנסת בסיום
הדיון, לתת אמון לממשלה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' שחל:
תודה רבה לשר האוצר. ועדת הכנסת החליטה על דיון
במסגרת של הודעות סיעות. רשות הדיבור לחבר הכנסת נפתלי
בלומנטל, ואחריו — לחבר הכנסת אריאל וינשטיין.

נפתלי בלומנטל (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בכל מדינה מתקנת

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

העסקים הישראלי, המבקשים לפתח את המשק, לייצר ולייצא את התוצרת הישראלית ולהגביר את 'עצמאותה הכלכלית והמדינית של ישראל. למען כל אלה חייבת ממשלה זו לפנות את מקומה, למסור את ההגה לממשלה אחרת, בעלת תפיסת עולם אחרת ובעלת סדרי עדיפויות שונים, ממשלה שיש ביכולתה לשנות כיוון ולחלץ את עגלת הכלכלה והמשק מהבזבז שבו טובעה. תודה רבה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרשו לי לפתוח בכמה מדברי הסיכום של חבר הכנסת בלומנטל. למען החוסך הקטן, למען המשקיע, למען הציבור ולמען עוד כמה דברים, חשוב שממשלה זו תזכה היום לאמונה של הכנסת.

כל חלקי הבית, אני בטוח, — — —

יהודה חשאי (המערך):

אתה מאמין כמה שאתה אומר?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

עדיין לא שמעת מה אני רוצה לומר; מיד תשמע. אניני מתכוון, חבר הכנסת חשאי, לומר את הדברים בחשאי. מיד תשמע אותם.

למען אלה צריכה ממשלה זו לזכות היום באמון הבית.

יעקב גיל (המערך):

בוא נעשה הצבעה חשאית בקלפי, מה דעתך?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה פשוט גוזל מהזמן ובגלוי. חבר הכנסת גיל, בוא ניכנס לעניין.

יעקב גיל (המערך):

הצעה טובה. אתה כל כך בטוח, בוא נעשה הצבעה חשאית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני אומר מה צריך להיות היום, לדעתי, משום שהיום ובתקופה הקרובה המשק זקוק לאיזון, הוא צריך לחזור לאיזון לאחר המשבר שעובר עליו. זה חשוב לחוסכים, זה חשוב למשקיעים, זה חשוב לשוק ההון, למערכת הבנקאות, ליצוא, ולמאות אלפים שרוצים לתת אמוןם וצריכים לשאת בחוצאות השקעותיהם. היום הם זקוקים לממשלה יציבה ולשר אוצר שיבצע את מדיניותו.

כדי להגיע לאיזון הזה יש צורך היום — היום הגשם הצעת אי-אמון — להגיע למצב שתהיה הנהגה כלכלית ושר אוצר המבצעים את מדיניותם.

במקום אחר הצעתי למהר בבחירת שר אוצר, כשהיו הצעות אחרות. נניח שתזכו היום באי-אמון, מה יהיה מחר? האם תהיה יציבות? או שתסייעו להתחרות המשק ולהכנסתו למערכות של דיונים שיהיו תוצאה של אי-האמון הזה? משמעות הדבר — אי-יציבות. כיום יש שר אוצר חדש.

אהרן נחמיאס (המערך):

— — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כיום יש שר אוצר חדש. לא שר האוצר זקוק למאה ימי

האינפלציה, שצמצומה הפך למטרה המוצהרת של "הכלכלה הנכונה". איננה מחלתו של המשק הישראלי. זהו רק סימפטום. אחד מסימני המחלה שגרמה המדיניות המדינית-הכלכלית של הליכוד. תרופה המתמקדת בסימני המחלה בלבד לא תבריא את החולה. על התרופה להתמודד עם החולי עצמו, כלומר עם התפיסה המדינית-הכלכלית.

אותה תפיסה היא תפיסה של חוסר אחריות מלכתחילה. בנושא הכלכלי נהגה הממשלה כולה בחוסר אחריות. חוסר אחריות זה, למשל, לרוקן את קופת מטבע-החוץ של המדינה, ולשם מה? חוסר אחריות זה לרוקן את קופת המדינה לצרכים פוליטיים-כלכליים שנויים במחלוקת ביהודה ובשומרון.

הממשלה והשר ארידור היו שכויים בהצלחתם האלקטורלית, והחלו להאמין שהכלכלה שהביאה להישדרות הליכוד בשלטון היא אומנם הכלכלה הנכונה. לאן הביאה אותנו "הכלכלה הנכונה" הו? בתקופת שלטון הליכוד עלתה האינפלציה מ-27% בשנת 1977, עד למהפך הכלכלי, ל-200% ברבע האחרון של 1983. למי שאינו מתמצא באתומים — משקל אחד לדולר נכמעט מאה שקל לדולר, פי מאה. חובות המדינה הוכפלו, ואף למעלה מזה, ומה הפלא כי אמינותו הכלכלית נפגמת או נפגמה בתקופת שלטון הליכוד.

בתקופת שלטון הליכוד הפכה התעשייה מסקטור מועדף לסקטור נרדף. ההשקעות בתעשייה ירדו, מספר המועסקים בתעשייה כמעט שלא גדל, וחלק גדול מהשקעות החוץ במשק הישראלי חוסלו או נמצאות בתהליך של חיסול.

שבע שנות שלטון הליכוד הוליכו את המשק הישראלי צעד אחר צעד למשבר הנוכחי. העם יבין שהמשבר אינו משבר של ביצוע אלא משבר של תפיסת עולם. הממשלה שהובילה את המשק למשבר הנוכחי איננה יכולה להוציא את עגלת הכלכלה מהבזבז שבו השקיעה אותה, והאשם אינו בשר אוצר זה או זה.

העובדה שמערכת הבנקאות היתה הראשונה שנפגעה איננה הוכחה לכך שהבנקאות הישראלית איננה איתנה. המשבר הכלכלי הנוכחי היה חייב לפרוץ באחד ממגזרי המשק, והעובדה שהוא פגע במערכת הבנקאית נובעת ממשבר האמון של ציבור המשקיעים בארץ בכלכלה ובמשק הישראלי. מערכת הבנקאות, אשר רגישותה לאמינות היא גבוהה ביותר, הפכה למרות חוסנה היחסי, לסנונית הראשונה המבשרת את בוא החורף והקיפאון הכלכלי. לראשונה מאז קום המדינה מטיל הציבור בישראל ספק ביכולתה של המדינה לפרוע את חובותיה, לא רק את החיצוניים אלא גם הפנימיים. חובת כל מדינה מתקופת לאורחיה.

המשבר שפרץ החל לחשוף את הבעיות האמיתיות שלפניהן אנו ניצבים, הבעיות של האטה בפעילות המשק, העדר צמיחה, ומעל לכל — סכנת אבטלה. מפעלי "אתא" אינם הדרגמה הראשונה, איני רוצה להכניס לפניה. אך למגזרים נוספים בתעשייה יש קשיים, והם עלולים למצוא את עצמם נאלצים לפטר עובדים ולצמצם פעילות. אלפי מקומות עבודה בתעשייה הם בסכנה מוחשית.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, למען החוסך הקטן, למען הפנסיונר אשר השקיע את עתידו וביטחונותיו בפיתוח המשק, על ממשלת הליכוד לפנות את מקומה. על ממשלה זו ללכת גם למען משקיע-החוץ, שאח אמונו בישראל ובמשקעות בה יש לכנות מחדש. למען הפועל והעובד הרוצים לחיות בכבוד מעמל כפיהם, ולמען התעשיין, החקלאי ואיש

חוברת א'. ישיבה רל"ו

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה כשל המצב כמשק ובכלכלה —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
נתנו תשובה ריאלית.

חיים רמון (המערך):
הם נתנו פתוח מהתשובה הריאלית. בא ארידור ונתן
תשובות של 30%, כי הוא היה זקוק לכסף כדי לממן את
"הכלכלה הנכונה".

יהודה חשאי (המערך):
אתה צודק במה שאתה אומר, אבל זה לא היה בתקופת
הליכוד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אתה אומר שאני צודק במה שאני אומר? טוב, אני נותן
אמון בשר האוצר שנתמנה אתמול. כי אני מאמין שדברים אלה
הוא הולך לעשות. היום אנו צריכים לתת את האמון, אם אתם
דואגים לאנשים. למעשה אתם דואגים לעצמכם, אתם עושים
הכול כדי לחזור לשלטון, אתם תהלוכו אימים על המשק כדי
להשיג את השלטון — — —

קריאה:

מה אתה עושה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
יש הבדל בין להלך אימים על המשק לבין אמירת דברי
ביקורת קונסטרוקטיביים. אתם מהלכים אימים על המשק. זה
מה שאתם עושים. ועומדים עשרות אלפים שאינם יודעים
ושומעים את נבחרים העם, והם נוהים אחריהם, אחרי דמגוגיה.

יהודה חשאי (המערך):

נלך לבחירות.

יעקב גיל (המערך):

אל תזלזל באינטליגנציה של הציבור.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

איני מזלזל. אני מבקר את האינטליגנציה של אלה, של
חלק מהם, לא של כולם, ושקראו קריאות-ביניים.

אנו רצינו כאן עם עובד. אתמול קראתי נתון שהגיע לכל
חברי הכנסת, ש-80% מכלל המועסקים במשק הם מקבלי
שכר. אתם יושבים, כאן ואומרים שצריך להפסיק את
ההשחוללות, ואני מסכים שצריך להפסיק את החיים בגן-עדן
של שוטים, שאנו צריכים לחזור אל עצמנו, שצריך לצמצם את
רמת-החיים הגוהה, אבל מצד שני, כאשר אנו אומרים
שמדיניות תובענית משמעותה — וזה מה ששר האוצר יצטרך
לעשות, ואנו ניחן בו אמון — שאין מנוס מפגיעה בבעלי ההון,
אבל גם במקביל השכר, אתם אומרים: לא.

כאשר 600,000 — 700,000 ישראלים נוסעים לחוץ-לארץ
ומגבירים את הצריכה, זה הציבור הישראלי שצריך לעצור
אותו, אבל עצירה זו משמעותה לקחת משהו מהתמורה שהוא
מקבל. לזה אתם אומרים: לא. איזה מין טיעונים הם אלה?

יעקב גיל (המערך):

אתה סותר את עצמך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יושב כאן מזכיר ההסתדרות, חבר הכנסת משל, ועל בעיית
חוספת היוקר, שאיננה עומדת על הפרק, מוציא אנשים לרחוב
ומדבר על בעיות המשק, והמשק מושבת, ועל מה? אל תאמרו
שמה שמדאיג אתכם זו האחריות למשק והדאגה לחוסכים
הקטנים. היום מדאיג אתכם דבר אחד — איך אתם חוזרים
לשלטון.

חסד. ציבור המשקיעים שאתם כל כך דואגים להם, והחוסך
הקטן שאתם כל כך דואגים לו היום, הם זקוקים למאה ימי
חסד, כדי שיתנו למשק הזה מנוחה בימים אלה. כי אתם
יודעים מה תהיה המשמעות אם היום, לפני פתיחת הבורסה,
הכנסת תביע אי-אמון בממשלה.

יעקב גיל (המערך):

רק אז יורגעו, רק אז יתחילו להירגע אחרי הרמאויות
שהיו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה יודע שזה לא נכון, חבר הכנסת גיל. אתמול נתנו אמון
בשר אוצר חדש. אנחנו צריכים לתת מאה ימי חסד לחוסכים
למשקיעים.

עמד כאן. על כמה זו, שר האוצר המנוח יהושע רבינוביץ,
ואמר: המשק עומד על סף התהום. שמעתי זאת. אז המשק לא
עמד על סף התהום, כשם שהמשק אינו נהרס היום, כפי שאתם
אומרים. אל תהלוכו כאן אימים. יש סודות בריאים למשק, נכון,
הוא נתון במשבר, יש בעיות קשות, אבל נתגבר עליהן.

המשבר האחרון פצע פצע עמוק בכלכלה. צריך להחזיר
את האמון במערכת הבנקאות. אין משק ללא בנקאות. אין
בנקאות ללא אמון.

יהודה חשאי (המערך):

מי ערער את האמון, האופוזיציה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אם נקבל היום את עמדתך, חבר הכנסת גיל, זה יסכל את
האמון שאנחנו זקוקים לו.

יעקב גיל (המערך):

לא אני שאלתי עכשיו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה באמת היה בחשאי. צריך להחזיר את האמון במערכת
הבנקאות. מי שרוצה לבחון את מהות הבעיה יגיע למסקנה,
שההכרזה האמיתית תהיה בשעה שהבנקים לא ימלאו את כל
אותם תפקידים שהם ממלאים במערכת שוק ההון. יש כאן
בעיה יסודית. שהבנקים הם שאוספים את כספו של הציבור, הם
מייצעים לו, הם נאמנים להשקעותיו, הם מחליטים על תנודות,
הם בעלי קרנות נאמנות, הם חולשים על הנהלת הבורסה, וכל
המערכת הזאת זקוקה להכרזה. אני מבקש משר האוצר לתת
את דעתו לבעיה זו, שרובצת עלינו עשרות שנים בלא מענה.

אני מאמין שמהמבר הזה נצא נשכרים, למרות כל הכאב
שעובר עלינו עתה. אנחנו צריכים אחת ולתמיד לחסל את
התופעה, שאנשים יכולים להשיג תשובה של 20% — 30%
ממירות ערך, ברגע שהאנשים כמדינה ידעו שהתמורה
לעבודה, ליוזמה ולפעילות עולה על תשובה ממירות ערך, נגיע
להבראת המשק.

חיים רמון (המערך):

מי חתך את העם לתשובות כאלה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אף שאני חבר כנסת חדש, בתפקידי הקודם הייתי במשכן
זה שנים רבות לפניך, ואני יכול לספר לך על כל התנודות ועל
כל ההרים של הכספים, של הפיגנסים, שרצים אחרינו. והרים
אינם נוצרים ביום אחד, ולא בשעה אחת.

חיים רמון (המערך):

הבנקים לא נתנו תשובה ריאלית.

— הצעות סיעות המערך, החזית הרמקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

נאמר — מוטב שלא היה עושה כלל. אילו עשו צעדים נוספים
עם המהפך הכלכלי, ייתכן שהיינו בדרך הנכונה. על כך עוד
אדבר.

יעקב גיל (המערך):

אתה נושא באחריות לכך. כל הביקורת שלך אינה שווה
ולא כלום.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

המהפך החטיא את מטרותיו. כי בשם ביטול הפיקוח על
המטבע, שחררנו את רסן הכלכלה. במקום אי-מעורבות,
התערבנו התערבות יתר בפניות ובשינוי שער החליפין. במקום
לתת עידוד לייצור וליצוא, למעשה עודדנו יבוא. כל הדברים
האלה באו בהכרח כתוצאה מהמהפך הכלכלי, והם שסללו —

יעקב גיל (המערך):

האם אוזניך שומעות מה שפיך אומר?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

כן, בהחלט, וכוותי לבקר.

יעקב גיל (המערך):

ואיפה הזכות שלך להצביע אחרת?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אני מבקש שלא להפריע לי. תן לי להמשיך בדברי. חבר
הכנסת גיל, תקשיב עד הסוף.

לכן המתחייב מכך הוא, שיש להשתחרר מהר מאוד
מאותה מדיניות, ולמעשה לשוב ולפקח על מטבע-החזון. אין
לנו הדולרים האלה. אנחנו יכולים אולי להדפיס שקלים, אבל
לא דולרים. לכן יש לפקח עליהם: אינני מקבל את הגישה, שאין
היום מקום לפיקוח על מטבע-חזון. יש מקום ויש צורך לעשות
זאת. עובדה — מה שאנחנו רואים היום בכנקים.

נכון, אנו תמכנו ותומכים בממשלה הקודמת ובממשלה
הנוכחית. אנחנו גם התרענו שיש לשנות כיוון, להתנער מכל
תחלואי הכלכלה ולנסות לבנות לנו כלכלה חדשה גם תפיסה
חדשה. למעשה, לפני המהפך איש לא דיבר על אשראי דולרי
במשק, כי כולם ידעו שצריך לכבד את המטבע המקומי, את
השקל. מה שקרה מאז הוא, שאין מושג אחר חוץ מאשראי
דולרי, כמעט בכל תחומי החיים. ואז, כמובן, האינפלציה
הרקיעה שחקים וגרמה לכל אותם תחלואים.

השיטה לא התאימה, היא אינה יכולה להתאים למדינת
ישראל. מדוע? כי כניסה של 2 או 3 מיליארדי דולרים למדינת
ישראל יכולה לגרום לביקושים נוראים, והאינפלציה תרקיע
שחקים. ואולם, אם יחסו לנו 2 — 3 מיליארדי דולרים, נעמוד
במצב קשה ביותר. משק כשלנו, שהוא דינמי ביסודו, יש צורך
לארגנו באופן שונה, ולא לתת אפשרות של ביקושים בבת
אחת, ועמידה במצב שהדולרים האלה לא יימצאו בידינו.

עם המהפך הכלכלי היה צורך לטפל גם בהון השחור. איש
לא טיפל בכך. ואנחנו יודעים שהיה במדינת ישראל הון שחור,
הוא ישנו. הוא קיים. אדרבא, בתקופה שהאינפלציה גדלה הוא
גדל וחפץ ככדורי-שלג, ואי-אפשר להתגבר עליו היום. הוא
אשר גורם לביקושים. איש לא טיפל בכך. לכן אני אומר
שנעשתה חצי מלאכה, והיא נעשתה בחיפזון.

היום אנחנו נמצאים במצב, שבו עלינו לעשות חשבון
נפש. צריך להתנער מכל אותם תחלואים, מכל התפיסות שלא
התאימו לנו, ולנסות לבנות מערכת כלכלית חדשה, עם תפיסה

אריה נחמקין (המערך):

לא איך אנחנו חוזרים לשלטון, אלא איך מורידים את
השלטון שהביא לאסון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

איך לחזור לשלטון, מהרגע הראשון שממשלה זו קמה,
שמענו את הדעה הזאת בדבריו של בן-אהרן.

יעקב גיל (המערך):

האיש היחיד שצדק.

חיים רמון (המערך):

הוא ראה לפני חשע שנים מה שכולנו רואים היום.

שר הפנים י' בורג:

נדמה לי שעל סדר-היום יש הודעות סיעות.

הי"ר מ' שחל:

ההודעות הופכות להודאות.

קריאה:

הוא אינו מודה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני שר האוצר, אתה נגעת בבעיות מאון התשלומים.
אבל אני חושב שבעיית האינפלציה גם היא כביע בסיסית,
משום שבאינפלציה לא המהנדס חשוב, לא חשוב האיש
שעומד על-יד המכונה, מבחינת המחשבה כיצד להפיק עוד
מהמכונה. האיש החשוב במפעל הוא הפיננסייר.

לכן אני מאמין — ולכן ניתן היום אמון בממשלה. —
שבכוחו של שר האוצר, בסיועה של הממשלה כולה, לחלץ את
המשק מהמשבר. לכן ניתן לה את אמון.

הי"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אבטבי, ואחריו —
לחבר הכנסת הלפרט.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. רק אמש בחרנו בשר
אוצר חדש ולכל הדעות מגיעים לו כמה ימי חסד. אם לא כל
100 ימי חסד, לפחות כמה ימי חסד. עד שיכין תוכנית כלכלית
ברורה עם יעדים ברורים בתחומי הכלכלה והחברה. אני מאמין
בכישוריו, ואני מאמין שהאיש יעשה זאת, כי הוא כלכלן
במקצועו. בזאת נוכחנו לדעת, כחברים בוועדת הכספים.

אני חושב שבאקט זה של חילופי משמרות יש משום גישה
חדשה, דרך חדשה, ואולי גם קונפציה חדשה. אני מסכים עם
חבר הכנסת בלומנטל, שצריכה להיות תפיסה חדשה.

יעקב גיל (המערך):

מה אתה עושה כדי שזאת תהיה, והרי אתה תמכת כל הזמן
בתפיסה הקודמת?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

היא לא נראתה לי, ועל כך הערתי, ואני מעיר גם היום. אני
בהחלט תולה את הקולר של קלקולי הכלכלה שלנו כמה שקרוי
"המהפך הכלכלי", באוקטובר 1977. הוא סלל את הדרך
ל"כלכלה הנכונה", והיום אנו רואים את תוצאותיה. הלך
היסודי והבסיסי שצריך להפיק מכך, הוא שיש להתנער ממה
שהיה אז, כי מדינת ישראל אינה יכולה לעבוד על-פי תפיסה זו
בתחום הכלכלי. "המהפך הכלכלי" לא הצליח והוא, כאמור,
שסלל את הדרך ל"כלכלה הנכונה". מה שנעשה אז היה חצי
מלאכה ולא מלאכה שלמה. ומי שעושה חצי מלאכה, עליו

חוברת א', ישיבה רל"ו

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושנייה
להביע אי אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

בתקופה שעברה מאז פרישתו של מר מנחם בגין מראשות הממשלה נעשה ניסיון להקים ממשלה אחדות לאומית. הניסיון נכשל בגלל חילוקי הדעות בשאלת ההתחלפות וכשאלות נוספות בענייני חוץ וביטחון. אך דבר אחד אינו מובן, מדוע לא ניתן להתאחד לפחות כמה שנוגע לבעיות הכלכלה הבורעות של המשק, מדוע לא יכולה להיות אחדות לפחות כמה שנוגע למשבר הכלכלי הקשה העובר בימים אלה על המשק הישראלי. הרי ההבדלים בנושא הכלכלה אינם כה גדולים וניתן לגשר עליהם. מדוע לא יקומו כלכלנים ואנשי משק, מהקואליציה ומהאופוזיציה כחצת, במטרה לחלץ את המשק מקשייו הנוכחיים ולהציל את כלכלת המדינה? הרי במצב שאליו נקלענו קלושים סיכוייה של כל אחת משתי המפלגות הגדולות לחלץ לבדה את המשק מן המשבר הכלכלי. האם באמת חושבים אנשי המערך, כי הצעת אי אמון היא שתושיע את המשק?

אומנם יש מצב כלכלי קשה, האינפלציה דוהרת, ולפי הערכת המומחים היא תתקרב ב-200% אך עלינו לשאול את עצמנו: מי גרם לכל זה? האם כולל אשמה הממשלה? לבנות הפועלים יש "זכות יוצרים" על יסודות המניות. הבנק התחיל כבר ב-1972 לרוסס את מניותיו, ובעקבותיו הלכו יתר הבנקים. האם ניתן לנקוט מאשמה את הבנקים, שבהתחרות הפרועה ביניהם גרמו לנפילת המפורות במחירי המניות, בלא כל בסיס הגיוני וכלכלי, ולא הביאו כחשבון שעלול לבוא יום, שהציבור ירצה לממש את הרווחים האסטרטגיים שצבר? הבנקים ניצלו לדעה את אמן הציבור במערכת הבנקאות, הקוראת לעצמה "החמץ של המדינה". תחושה זו של אמן אבדה עכשיו. לאחר שנרכשה במאמץ של שנים ארוכות, כך יש להאשים רק את הבנקים עצמם. אולם אשמים גם המפקח על הבנקים ומשרד האוצר, שנתנו יד וגושפנקה להרפתקה מסוכנת זו.

אשמה לא פחותה ניתן להטיל גם על רמת-החיים שהתרגלנו לחיות בה. כאילו זה דבר המובן מאליו, רמת-החיים מעל ומעבר ליכולת הריאלית. רק השכר שממנו נתונים מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כי רמת-החיים עלתה ב-6% — 7% בשבעה החודשים הראשונים של השנה, בעוד התוצר הלאומי הגולמי עלה רק ב-2%.

אולם, בכל זאת עשוי לצאת משהו טוב מכל משבר המניות, בכל זאת מעו יצא מתוק. שהרי אם עד כה נמנעו בעלי הון להשקיע את כספם במפעלים קונסורטיביים, כחעשייה, במסחר ובדומה, כי כל השקעה נמדדת מתוך זווית-ראייה מסוימת ומתוך השוואה לרווחים — המניות נתונות, וההשקעה במניות היתה הכדאית ביותר — הרי עתה ישוב הציבור להשקיע במפעלים רווחיים ובתחומים פרודוקטיביים, בייצור ובתעשייה, ולא ימהרו להשקיע במניות, שעלויות כן-לילה להפסיד רבע או שליש מערכן.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במצב הכלכלי הקשה שנוצר יש לברך את הממשלה על המאמץ האדיר שעשתה כדי להקטין ככל האפשר את הנזק שנגרם לציבור, ובפרט לאזרח הקטן. אני רוצה להזכיר את המאמצים שעשה בכיוון זה עמיתי, חבר הכנסת אברהם שפירא, בתוקף תפקידו כיושב-ראש הוועדה המייעצת של בנק ישראל. כאן ברצוני להציע הקלה נוספת עבור אלה שרכשו מניות שלא למטרות ספקולטיביות אלא לדברים חיוניים, כמו חיסכון עבור ילדים, הרחבת דירה וכדומה. הצעתה היא שרוכשי מניות עד לסכום של 500,000 שקלים יקבלו את הערך הריאלי בתוך שנתיים ולא אחרי חמש שנים. כפי שמוצע עכשיו.

אחרת, יש צורך לעסוק בהעמקת הגבייה, כדי שלא לאפשר את קיומו של אותו הון שחור, שגורם לאינפלציה גדולה. יש צורך ללכת לספיגה של הכספים הפנויים שכירי הציבור, ואני מסכים שאין לעשות זאת בדרך של מיסוי, כי מבחינת המיסוי כבר הגענו לרמה.

יש צורך בצמצום הסובסידיות, אבל בהדרגה. אין לתת 100% סובסידיה למוצר ואחר כך להוריד אותה בבת אחת לאפס או ל-50%. יש לעשות זאת בהדרגה, אבל במקביל צריך לתת פיצוי לשכבות החלשות.

יש בהחלט מקום לצמצם את הצריכה הפרטית, כי בשנים האחרונות הגדלנו את הצריכה הפרטית שלנו.

לדעתי, יש לפתוח מהר מאוד את שערי הבורסה ולשחרר את העסקים ממחנק האשראי, כי מחנק האשראי הנוכחי יכול חלילה להביא לאבטלה חמורה. אני מציע לכולנו, שניזהר מפני אבטלה, כי החברה בישראל אינה יכולה לשאת אבטלה. רצויה אבטלה מסוימת, בנבולות מסוימים, סבירים, אבל לא מעבר להם.

יש צורך להגדיל את התפוקה בכל מגזרי המשק. אני מסכים עם הדברים שאמר היום שר האוצר החדש כנאומו הקצר והענייני, שיש לנו תשתית כלכלית בריאה. אדוני השר, יש לנו בהחלט תשתית כלכלית בריאה, הן כחעשייה, הן כחקלאות, והן תשתית אנושית רצינית. לכן יש לתת לגופים האלה את האמצעים ואת היכולת לייצר יותר, כדי לייצא יותר. כי הערכה הבטוחה לשיפור כלכלתה של מדינת ישראל היא כעבודה, בייצור וביצוא, ולא כמענק אבטלה למיניהם.

אני מקווה שעם מינויו של שר האוצר החדש נפתח בפנינו עידן חדש, וכפי שאמרתי — תהיה גם תפיסה חדשה. צריך לנקוט את אותם אמצעים, אבל בצורה אטית ואפקטיבית: לא בלימה מיידית, בבת אחת, כי כלכלה יש שחיקה, ובבלימה מיידית אפשר חלילה להתהפך. יש צורך לנקוט צעדים זהירים, אטיים, אבל אפקטיביים ומעשיים. אסור לנו ליצור בהלה בציבור, כי אין מקום לבהלה. אסור לטפל בכלכלה בחוסר כוונה ובחוסר אמינות. אסור ליצור מצב כפי שקיים היום, של "חטוף כלל אשר ביכולתך, כי לא ברור ולא ידוע מה יהיה מחר". יש צורך להחזיר לציבור את האמון, כי גם מחר צריך להתקיים ולעשות.

לסיכום, יש לתת לממשלה החדשה ולשר האוצר החדש את ימי החסד, יש לעודד אותו בהכנת חוכמה כלכלית בעלת עדים חברתיים ברורים ויצרניים, ולשתף את גורמי ההסתדרות וגורמים אחרים במשק, כי הם חלק מהעניין, כדי להגיע — תוך הידיבות — למטרות שכולנו רוצים להגיע אליהן, כי כולנו נמצאים בסירה אחת. לדעתי, שיג ושיח הם אמנה חברתית. יש צורך להגיע לאמנה כזאת, אמנה שחדבר על השכר, על העבודה, על תעסוקה ועל משק יצרני, ובמיוחד על יצוא. כדי לצמצם ככל האפשר את התלות שלנו בגורמי חוץ. אני מאחל הצלחה לשר האוצר החדש, ולממשלה אני מאחל שתלך בדרך חדשה, בתפיסה חדשה.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת אכטבי, רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו — לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי רצוני לברך את שר האוצר החדש בהצלחה בתפקידו הקשה.

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ירחיבו את הדירה כעוד חמש שנים.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הדבר יקל מאוד את המשבר על החוסך הקטן, אלפיס
רבים של אנשים שלא צברו מניות לצורכי ספקולציה אלא
לצרכים חיוניים.

אם אנו עוסקים בפרטי העניין, מן הראוי להזכיר את
כעיייתם של אותם משקיעים שלמני שש שנים השקיעו את
כספם בחובות חיסכון צמודות למדד שהומלצו על-ידי האוצר
והבנקים, ואילו עתה, במהומה שקמה סביב הפיחות והמשבר
הכלכלי, הן נשכחו לחלוטין. חוסכים אלה, שקיבלו כימים
האחרונים הודעות כי הם יכולים לפדות את חסכונותיהם,
הפסידו בין-לילה 23% מכספם, בגלל הפיחות. האוצר עם
הבנקים צריכים למצוא דרך לפצות את המשקיעים, שהאמינו
בתמימותם שבחובותיהם לחיסכון האלה הם מבטיחים את ערך
כספם בגיבוי המדינה, ולפתע נכזבו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במצב הכלכלי הקשה
שנוצר, כאשר השעה היא שעת חירום כלכלית, מן הראוי היה
שהאופוזיציה וההסתדרות יגלו אחריות לאומית רבה יותר,
ובמקום להגיש הצעות אי-אמון ולארגן שביתות, יסייעו
בהרגעת הציבור ובחיפוש אחר דרכים להקלת המצב. מדוע
אי-אפשר להגיע לקונסנסוס לאומי על צמצום מיידי של כוח
האדם בשירותים, שבהם יש אבטלה סמויה של רכבות איש?
מדוע אי-אפשר להגיע להסכמה על הדרך להגדלת הייצור
והיצוא? הרי אובדן העצמאות הכלכלית יגביר את התלות
בסיוע חוץ, ושניהם יחד יגרמו להחלשת עמדתנו המדינית
והביטחונית. כיצד ייתכן שהאופוזיציה וההסתדרות יעודדו,
מצד אחד, תביעות שכר מופרזות, כפי שקרה בשביתת
הרופאים, וידרשו הצמדה מלאה, ומצד שני יבקרו את
הממשלה על העלאת רמת-החיים, הרעת מאזן התשלומים
והגדלת החוב הלאומי? הרי זה תרתי דסתרי. על ההסתדרות
להחליט מה היא רוצה: מיתון חריף שיגרם לאבטלה המונית,
או ריסון, דבר אחד ברור, שתביעות שכר מופרזות והמשך
הצמדה המלאה יביאו בסופו של דבר לסגירת מפעלים
ולאבטלה חמורה. אני תומך בהחלט במתן פיצוי מלא לבעלי
הכנסות נמוכות, אבל מדוע שבעלי הכנסות גבוהות לא ישאו
בנטל למען הבראת המשק?

חברי הכנסת, לא עת התנצחות והתנצחות פוליטית היא
זאת. השעה אינה כשרה להצעות אי-אמון ולהפלת ממשלה
שתגרוז בחירות כעקבותיה. האם, בחירות בשעה זו,
שממשלתנו תוצאות של מיליארדים בצורה ישירה ועשרות
מיליארדים בצורה עקיפה, יסייעו לחלץ את המשק מהמשבר
שבו הוא נתון? או שמא יש צורך בשיתוף פעולה של קואליציה
ואופוזיציה להרגעת הרוחות ולהבראת הכלכלה הישראלית?

וזהו שעת חירום כלכלית לעמנו. עלינו להתרומם מעבר
לשיקולים מפלגתיים ולעשות כאיש אחד לחילוץ המשק
ממצבו הקשה — להחזיר לציבור את האמון במטבע
הישראלי, במערכת המונטרית ובצורך לחיסכון החיוני כל כך
לכלכלה.

אני פונה בהודמנות זו גם לכלי התקשורת — הרדיו,
הטלוויזיה והעיתונות, שיתרמו גם הם את חלקם להרגעת
הציבור. יש להם עוצמה גדולה ולא תמיד זו מצווה להיות
"אנטי". במצב של משבר כלכלי עליהם להתעלות ולתרום את
חלקם להורדת המתח ולצינון האווירה במשק.

בשעת חירום כלכלית זו אין מקום להצעות אי-אמון, ולכן
אגודת ישראל תתנגד להן ותתמוך בהמשך הניסיונות להבראת
המשק.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת הלפרט, רשות הדיבור לחבר הכנסת
צירלי ביטון, ואחריו — לתברת הכנסת גאולה כהן.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח
במחאה על הדרך שבה נפתחה ישיבת הכנסת כיום שני
האחרון, על הדרך שבה נוהלה ישיבת הכנסת ועל הדרך
האנטי-דמוקרטית שבה נשללה זכות הדיבור, ממני לפחות, כי
ביקשתי את זכות הדיבור באותו יום, ונשללה ממני זכות
הדיבור על-ידי יושב-ראש הכנסת, כאשר יש מצב כלכלי
חברתי קשה כל כך — ואנחנו רגילים כבר למצב כזה בארץ —
כשעוברים קשיים על המשק, כשעוברים קשיים על המדינה,
כאשר יש מלחמה בלבנון, כאשר אין בעצם על מה לבוא ולדרון
בכנסת הזאת, כאשר אין מה לבוא ולומר לציבור — במצב כזה
תמיד ממציאים איוח פסטיבל חדש, והפעם, כיום שני האחרון,
נגמר פסטיבל מנדלוביץ' והתחיל פסטיבל יוסף יעקב, ואז
התחילה כל החגיגה פה בכנסת: המסכן, האומלל, שבסך הכול
מלמד עברית, שבסך הכול הוא יהודי, קודם כול, על הטענה
שהוא מלמד עברית, וזו הסיבה שהוא — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אינך מדבר לנושא.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה הנושא, זה הנושא, אדוני היושב-ראש, לא ייתכן
לשלול ממני את זכות הדיבור ולומר לי שזה אינו הנושא.

היו"ר מ' שחל:

איני שולל ממך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
האם בגין דיבר פה פעם אחת על הנושא, אדוני
היושב-ראש? שמיר דיבר פה פעם אחת על הנושא? ארידור
דיבר פה פעם אחת על הנושא? האם השר המייעד דיבר על
הנושא?

חברי הכנסת, אמרו שיוסף ביגון יושב בכית-הסוהר או
נידון למאסר משום שהוא מלמד עברית. יושב-ראש ועדת
העלייה והקליטה של הכנסת, חבר הכנסת כרעם, בדבריו שלו
עצמו, סתר את האשמה, כאילו הסובייטים או הרוסים הושיבו
אותו בכית-הסוהר על, שהוא מלמד עברית. הוא אמר שהוא
עובר על חוק הדרכונים בכרית-המועצות. איני מכיר את חוק
הדרכונים בכרית-המועצות, איני יודע איזו עבירה הוא עבר על
החוק בכרית-המועצות, אבל לבוא ולטעון פה שלא נותנים לו
לעלות רק משום שהוא יהודי — זה סיפור שאיש בעם שלנו לא
"יאכל". חברי הכנסת, איש אינו מאמין לכם, הטוען הזה אינו
קיים כלל.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אפשר לקרוא לך קריאת ביניים אחת?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בקשה.

היו"ר מ' שחל:

עם כל הכבוד, אני כבר ויתרתי על העניין הזה שאינם
מדברים לנושא, אבל חבר הכנסת צירלי ביטון אינו מנהל את
הישיבה. אתה שואל אותו האם אפשר לקרוא לו קריאת ביניים.

חוברת א' ישיבה רל"ז

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

בסך-הכול הוא רצה לשמור על הערך העלוב של השקל. הרי
שרים אמרו לו: שימרו על השקל, שימרו על הלירה, עוד יום
יבוא. כך אמרו שרי אוצר קודמים. מה יביא היום? שלא יהיה
שקל? מה יהיה במקום זה? זלוטס? מה יהיה במדינה הזאת?

חברי הכנסת, מצבם של קשישים ואלמנות, יתומים ונכים,
קשה ביותר. במיוחד אלה המתקיימים מקצבאות הביטוח
לאומי, שקצבתם נשחקה בגלל האינפלציה הדוהרת והגיעה
כדי מחציתה של הקצבה שנקבעה להם לפי אותה נקודת זיכוי,
כשאמרו שנקודת זיכוי תהיה 5% מהמשכורת הממוצעת
במשק.

חברי הכנסת, פיצוי של 12% — ועדת העבודה והרווחה
התכנסה כדי לקבוע פיצוי על ביטול הסובסידיות בשיעור של
50%. מה נותנים? — 12%. זהו לעג לרש, לעג לעלובים, לעג
למסכנים שאינם מסוגלים לגמור את החודש, ועוד ואמרים
שזה פיצוי. פיצוי על מה? כשיש משפחות שכל סל המזון
שלהן, שכל מערכת החיים שלהן, נעה סביב מצרכי-היסוד
ומהם הן מתקיימות — אורז, שמן, מרגרינה, גבינה, ולאלה
נותנים 12% פיצוי, כאשר לקשישים הפיצוי אף עלוב יותר, 7%
בלבד.

חברי הכנסת, אלפי אנשים שהצביעו בעד הממשלה הזאת
מכים היום על חטא, ממש בוכים, אלפי בתי-אב אינם יכולים
לגמור את החודש מהמשכורות העלוכות שלהם. זאת, לעומת
עשרות אלפי אנשים אחרים שמוזיחים כסף קל כבווסה.

אדוני היושב-ראש, לפנינו ממשלה מבולבלת, שאיננה
מסוגלת להתמודד עם מה שמוטל עליה. להציג שר אוצר חדש
בתקווה שיפתור את בעיות המשק, זה אינו פתרון. הפתרון הוא
רק הליכה לבחירות חדשות. הפתרון הוא פיזור הכנסת, פנייה
אל העם והליכה לבחירות חדשות. צריך להגיד לעם את האמת.
אנחנו מוציאים את כל הכסף סביב ההתנחלויות שכן סרטן
בגופה של מדינת ישראל. אנחנו מוציאים את הכסף על הוצאות
שקוראים להן ביטחון, אבל בינן לבין ביטחון אין ולא כלום.
אנחנו הפכנו להיות הלוחם של האמריקנים. אנחנו משלמים
בדם בנינו, בבתי-קברות, ביתומים ובאלמנות למען העם
האמריקני. בגין אמר: הגשנו לאמריקנים את לבנון על מגש של
כסף, על מגש של זהב. אבל אנחנו הגשנו לאמריקנים את לבנון
במחיר של יותר מ-500 הרוגים. זאת אינה המלחמה שלנו, זה
אינו האינטרס שלנו. האינטרס שלנו הוא דו-קיום עם כל
העמים בשלום. האינטרס שלנו הוא הידברות עם אש"ף.
האינטרס שלנו הוא לחיות באזור הזה בשלום. אפשר לבנות פה
את שווייץ של המזרח-התיכון. אבל את כל זה יש לעשות על
בסיס של חזרה לגבולות 1967, על בסיס של הרס ההתנחלויות,
כפי שעשייתם בסני. רציתם להרוס — תהיו בבקשה, אבל את
כל ההתנחלויות, תחזירו את השטחים, תפסיקו את הריכוז
בשטחים, ונוכל לחיות בשלום באזור זה. תודה רבה.

היו"ר מ' שחל:

רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה —
לחבר הכנסת בן-ציון רוזין.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאברך את שר
האוצר, אני רוצה להסביר כמה במיוחד ראוי כעינינו שר האוצר
לכבדה ומהו כעינינו חפקידו של שר האוצר.

למטבע אין רק צד אחד, למטבע יש שני צדדים. אנו רואים
בחפקיד של שר האוצר והממונה על המטבע הלאומי חפקיד
פוליטי ממדרגה ראשונה, בפרט בכלכלה של עם, בכלכלה

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אבל, אדוני, אי-אפשר לשמוע את הדברים האלה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא שואל האם אפשר לקרוא לי קריאת ביניים, ואני
מסכים. לפחות את זה אל תשללו ממני. אני אהיה מוכן לענות
לכל חבר כנסת שירצה לקרוא לי קריאת ביניים.

היו"ר מ' שחל:

ברשות היושב-ראש, חבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

באו ואמרו, שרק בגלל שיוסף ביגון הוא יהודי הוא יושב
בבית-הסוהר. גם זה לא נכון. מי שרצה, יכול היה לנסוע בכל
זמן. כשהיתה עליה מברית-המועצות ויהודים באמת רצו לבוא
לכאן, הם באו כאלפיהם. כל בן אדם יכול היה לנסוע ללוד
ולראות מטוסים מלאים מגיעים עם עולים מברית-המועצות.
אם כן, גם הסיפור הזה אינו נכון. עכשיו, אם רק בגלל-זה שהוא
יהודי אסור להושיב אותו בבית-הסוהר — בבקשה, יש לנו
במדינת ישראל יותר מאלפיים יהודים שנמקים בבית-הסוהר
שלנו. שישחררו קודם כול אותם, ואז נוכל לבוא ולטעון נגד כל
אומה בעולם שתשחרר יהודים רק בגלל שהם יהודים.

ועכשיו לענייני כלכלה, אדוני היושב-ראש: אם היתה
ממשלת ישראל נוהגת ככבוד כלפי העם הזה בבית הזה, היתה
מתפטרת כולה ולא מסתפקת בהתפטרות של שר האוצר יורם
ארידור. אני הזהרתי, חברי הזהירו, חברי כנסת אחרים הזהירו
מעל הבמה הזאת לפני חודשים רבים. כששר הביטחון לשעבר
אריק שרון והרמטכ"ל הוליכו שולל את המדינה כולה, את העם
כלו ואת הממשלה, כבר אז אמרנו שגם ארידור וגם פלסטר
מוליכים שולל את מדינת ישראל במדיניות הכלכלית הכושלת
שלהם. היום, לאחר ההתפטרות של ארידור, אנו עדים לתהום
שנפצרה במדינה ולחוסר-האונים המוחלט של המשק: התוב
הלאומי גדל, היצוא קטן, האינפלציה דוהרת וזה, חברי הכנסת,
עדיין לא הסיף.

לא רק יורם ארידור האיש פשט את הרגל אלא הממשלה
כולה. אם הממשלה היתה נוהגת בכבוד בעם הזה, היא היתה
באה לבית הזה ומתפטרת, ולממשלה הזאת יש סיבות רבות כדי
להתפטר, ואני אמנה אותן: ממשלת ישראל הכניסה את
המדינה לביצת הרפש החולנית של מלחמת לבנון — אפילו
אליבא דיוורם ארידור, עולה מלחמת לבנון מיליון דולר בכל
יום. אנו חיים באינפלציה דוהרת של 150%, ואפילו לפי
התחזיות של ד"ר פלסטר עצמו אנו נגיע לאינפלציה של 250%.

חברי הכנסת, תרופות הפלא של שר האוצר החדש לא
יועילו לחקן את תחלואי המשק, הפעילות הגדולה, ביטול
הסובסידיות למוצרי-היסוד ועוד גזירות שפוגעות ותפגענה
בשכירים ובשכבות החלשות של הציבור — אין בכל אלה כדי
למנוע את ההתמוטטות המאיימת על כל מערכות המשק
והמדינה. הממשלה הזאת היא שלמדה את עם הזה לחיות על
רווחי הכורסה. אנו עדים היום להתמוטטות הכורסה, והחוסך
הקטן, ששם את כספו במניות בנקים, לא ידע מה יעלה בגורל
אותן מניות ואותו כסף. כל יום שנעזו את הציבור לשלם את
כספו במניות בנקים, אמרו לציבור שזוהי השקעה סולידית.

דיברו פה על רווחים שצבר הציבור, אילו רווחים? אילו רווחים
צבר הציבור האומלל והמסכן ממניות הבנקים, כאשר אמרו לו
שהעלייה ב"סך-הכול" מכסה את האינפלציה היומית, של
0.4% — 0.5%. האנשים שבאמת הזמרו בכורסה, קראו למניות
הבנקים "שמירת חפצים". מה אתם באים לטעון נגד הציבור,
כאילו הלך להרוויח רווחים ספקולטיביים במניות בנקים?

— הצעות סיעות המערך, החותמת הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

תיכף מדוע היא מיותרת. העצה השנייה, שאיננה מיותרת, היא בעניין זה שמקשרים אותך לאותה תפיסת עולם האומרת: אין לי מבחינה זאת המערך באמת בעצרת, כי בתפיסה הכלכלית הסוציאליסטית שלו הוא יכול לבקר את התפיסה שלך. יש מין זהות. לכן הם "עולים" על נושא ההתנהלות במיוחד. הם יעלו אף יותר, אבל כאן לא מספיק לומר "אין לי". הנה נכנס ברגע זה ירדני יגאל הורביץ, גם לו אמרתי את זה אישית. שכל הקונצפציה של "אין לי" ו"אין לנו", צריכה להיות מלווה במין "יש לי" בתחום האתגרים הציוניים. צריך לומר: יש לנו. לעם הזה, גם כוח, ולהדגיש את העובדה שיש לעם הזה כוח לעמוד ב"אין לי" הזה, ולא סתם לומר לו: יש לך כוח, יש לך כוח. צריך לומר לו את זה בצורה אמיתית, שהוא באמת יתלהב להוציא את כוחותיו מן הכוח אל הפועל. גם צריך לומר לו מה יש לנו מבחינת האתגרים הציוניים, בשביל מה כדאי להדק את התגורה, בשביל מה כדאי לסבול. עם ישראל לא יסבול סתם. הוא לא יהיה מוכן להדק את התגורה כדי להוריד את האינפלציה, מפני שבחיד, בצורה כלשהי, זה יביא אותנו לעצמאות כלכלית. הוא צריך לחתור לאיזה אתגר שהוא יכול לראות אותו מול עיניו, הוא יכול גם למלא אותו, הוא יכול גם להגשים אותו. כלי שיעמידו את האתגרים האלה לטווח קצר או לטווח ארוך — תעזור גם המדיניות של "אין לי".

הדבר השני — ואמרתי שהוא מיותר, כי אני מקווה שיגאל כהן-אורגד לא ייבהל מ"העלירות" בנושא ההתנהלות, אבל בכל זאת — הייתי רוצה לומר למבהילים, שזאת דמגוגיה, שאין צורך להוכיחה. סוף כל סוף זה מוכח על פניו גם בתפיסה המדינית, גם בתפיסה הכלכלית — בתפיסה הכלכלית כשאומרים: את חבנו וילות ביהודה ובשומרון, כל הכספים מוקדשים לשם, עשו את זה בגליל, בערבה, בגולן, בנגב, וכי שם זה לא יעלה כסף?

יעקב צור (המערך):
יעלה.

גאולה כהן (התחיה):
זאת אומרת, שהבעיה איננה כלכלית.

יעקב צור (המערך):
הבעיה היא הסכמה על האתגרים.

גאולה כהן (התחיה):
שם כן, שם לא. זאת אומרת, שהבעיה היא מדינית. היא צריכה להיות קשורה לנושא מדיני ולא לנושא כלכלי. הבעיה היא מדינית, ויש לכם הזכות לבוא ולומר את זה.

לפי דעתי, אין לכם טיעון אמיתי בעניין, אבל יש לכם ודאי זכות לחשוב שאתם יכולים לשנות. אבל לבוא ולומר היום ולהידרדר למצב — לא שמעתי את זה מפי האופוזיציה, מהמערך, אבל שמעתי את זה מפי כמה מאנשי "שלום עכשיו". אני מקווה שלא אשמע את זה מפי המערך, אני כמעט בטוחה שלא אשמע את זה. כי לאנשי "שלום עכשיו" אין שום אחריות למה שהם אומרים. הם אינם צריכים לתת דין וחשבון בפני איש ואין להם עשייה התיישבותית מאחוריהם. כפי שיש למערך, אבל הם באים ואומרים היום דבר שיכה אותנו שוק על ירך לא רק ביהודה ובשומרון, לא רק בגליל, אלא בכל יישוב ויישוב שנרצה להקימו. הם באים ואומרים: עושים התיישבות על חשבונך, על חשבון רוחות הפרט. אתה חושב שכל אחד יודע שזו התיישבות ביהודה ובשומרון דווקא? מחר הוא יהיה נגד התיישבות בגליל על חשבון רוחות הפרט. מחרתיים הוא יהיה נגד התיישבות בירושלים על חשבון רוחות הפרט. ההידרדרות שלהם הגיעה עד כדי כך שהם אומרים שהשר הזה,

ציונית שהיא כולה מבוססת לא על חוקים הגיוניים ותהליכים רגילים ומקובלים של התפתחות כלכלית. לכלכלה ציונית יש היגיון משלה, והוא מעוגן בתהליכים שאי-אפשר לקרוא אותם בספרי כלכלה.

ובכן, אולי התפקיד הזה הוא בכלל תפקיד פוליטי. אבל במדינת ישראל, ובמיוחד בה, הוא תפקיד פוליטי. שר האוצר החדש הוכיח, כי יש לו תכונות מספר, שבעינינו הן יסודיות להצלחה בתפקיד שר אוצר של מדינת ישראל. שר האוצר הזה יודע, שמלבד האמון במטבע, צריך להיות לו אמון בעצמו, אמון כעמו ובכוחותיו של העם הזה.

יגאל כהן-אורגד היה בין אלה, שאמר "לא" למהלך הפוליטי של הסכמי קמפ-דייוויד. זה לא נבע מכך שהוא רצה את כל סיני, אלא מפני שהוא האמין בכוחותיו של העם הזה: הוא לא רצה לשלם תשלום כזה בשל מה שהיה קרוי אז "הסכם שלום" והוא האמין ביכולתו של העם הזה להתמודד. הוא האמין, וזה חשוב מאוד לשר אוצר, הוא ידע מה זה שיק מורץ, מה זה שיק בלי כיסוי, מה היא חתימה על הסכם שהוא שיק בלי כיסוי. הוא ידע לקרוא את זה, וחשוב מאוד ששר אוצר ידע לקרוא הסכמים וחתימות כאלה ויעריך אותם לפי ערכם האמיתי.

שר האוצר יגאל הורביץ לא היה בין אלה, שבהצבעתם נגד הסכמי קמפ-דייוויד הביאו היום את מדינת ישראל לצרות הכלכליות שאנו נמצאים בהן בגלל החזרת שדות הנפט. עם ישראל רצה להצביע בעד השלום אבל לא רצה לשלם. בלי תשלומים, אז לא הסבירו לו שהשלום הזה יביא למצב הכלכלי שבו אנחנו נמצאים עכשיו. עובדה שהעם אומר היום: לו ידעתי אז שזה מחיר השלום, לא הייתי מוכן לשלום הזה. אבל איש לא אמר לו. להיפך, העניקו לו תקוות ורודות ביותר.

אני מדגישה את התכונות האלה דווקא בקשר לתפקיד ששר האוצר יגאל כהן-אורגד הולך למלא, יש לזה חשיבות עליונה, לדעת לקרוא מהלכים לטווח ארוך, לדעת לעשות תחזיות-אמת היכן הכלכלה תלוייה בתהליכים אחרים, לאו דווקא כלכליים. הוא גם יודע להשקיע נכון, וזה חשוב לשר האוצר. ראייתו את ההתנהלות היא ראייה של השקעה לטווח ארוך של העם הזה. לא מהיום למחר, אלא השקעה שבסופו של דבר יש לה גם צד שני. הצד השני של המטבע הטריטוריאלי, במקרה הזה, הצד השני של פתרונות כלכליים, בבתים וציוניים ושל עלייה. זה הצד השני של ההשקעה היום ביהודה ובשומרון, וגם את זה צריך לראות לטווח ארוך.

לכן איננו רק משבחים אדם על שיש לו כישורים ומעלות. יש לו מעלות ויש לו כישורים והוא מתמצא בענייני כלכלה. כמה עוד יש כאלה? רבים במדינת ישראל מתמצאים בענייני כלכלה ויודעים לקרוא את המספרים היטב, אבל כמה יש שיוודעים לקרוא את האותיות שמעבר למספר? אין רבים כאלה. כמה יודעים לקרוא את הפרשנות ואת ההשלכות בתחומים רבים? אין רבים כאלה. זה העניין. אני שומעת הרבה מחמאות על כישוריו בתחום הכלכלה, שהם, כפי שאמרתי, תנאי חשוב אבל אין בזה די, כי בעינינו התנאים האחרים מכשירים אותו להיות שר האוצר. ושוב אני אומרת כאן: בעזרת ה', כי בשביל זה לא די בכנסת. למען הצלחתו ורושה עזרת בית-הכנסת, תפילה בבית-הכנסת, אין ספק בעניין הזה. אבל יש לו נתונים להצליח.

אני רוצה לתת לשר האוצר שתי עצות: עצה אחת, שהיא מיותרת, בקשר לבהלה. "לעליהם" בנושא ההתנהלות, ואני אסביר תיכף מדוע אני קוראת לה "עליהם". אני גם אסביר

חוכרת א', ישיבה רל"ו

— הצעות סיעות המערך. החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון ושינוי
להביע איימון לממשלה בשל המצב במשך ובכלכלה —

אידאולוגיה ברורה, ולדעתי מובילה, מטבע הדברים, למצב הכלכלי שאלי נקלענו. אבל זו אידאולוגיה וזו מדיניות. שאפשר להסכים להן או לא להסכים להן, אבל זו מדיניות. לעומת זאת, מפלגת השלטון מורכבת ממפלגה ליברלית, שבשבע האחרון שמענו את חבריה היא מכל הסקטות. הקבוצות והסיעות המרכיבות אותה, משמיעים זה את זה ומודים שהיא למעשה אינה קיימת עוד. אין לה אידאולוגיה, יש לה פונקציונרים. אין לה תוכנית, אבל יש לה עסקנים. חברה אמרו דברים אלה זה על זה בגילוי לב די נדיר, אבל אמרו את זה. האם באמת קבוצה של אנשים, המתקראת עדיין באופן פורמלי מפלגה, או סיעה, שרכה בתוך תוכנה בצורה כזאת ומצויה שלמעשה אין בה אידאולוגיה — האם היא יכולה להיות עמוד התווך, אל העמוד התווך השני של מפלגת השלטון? האם האנשים האלה יכולים באמת להיות חלק מממשלה שמנווטת את העם, כאשר הם אומרים "אין לנו אידאולוגיה" והם רק רוצים כיסאות? כאשר הם משמיעים זה את זה בצורה הברורה ביותר ואומרים: אתם הכשלים אנשים שלנו מאותה סיעה להיכנס לממשלה הזאת, מפני שלא יכולתם להסכים על מועמד, או שטרדתם את המועמד הזה כאשר ראש הממשלה היה מוכן לתת לנו את התפקיד הזה. אגב, כאשר הם אומרים: בעצם התפקיד הזה מגיע לנו — מאיזו בחינה מגיע? האם זה כתוב באיזה חוק, באיזו אמנה? — מגיע. ואפילו זה היה מגיע, הם אינם מסוגלים להתארגן כך שהם ישיגו את מה ש"מגיע" להם.

האם הגוף הזה יכול להיות חלק ממפלגה ראשית, שהיא למעשה נושאת השלטון במדינת ישראל? הרי זה מעל ומעבר למתחל זה או זה, ומעל ומעבר לשאלה האם שר זה או זה הצליח או נכשל בתפקידו, או האם יש אפילו אחריות קולקטיבית, אדוני היושב ראש, איננו מדבר רק על העבר, אני מרבר גם על העתיד. האם הקבוצה הנקראת ליברלים, שהיא כמעט מחצית ממפלגת השלטון היום במדינה, שהיא מסוכסכת כל כך בתוך עצמה ומנואבת לעצמה חיסול סוף העונה בקרוב מאוד, האם היא יכולה להיות חלק מהשלטון שמנווט את העם ואת הציבור? הרי איימון אינו נובע מטעויות או מתוכנית לא נכונה, אלא מחוסר יכולת של אנשים לעבוד יחד, גם כאשר הם מתקראים סיעת הליברלים.

לכן, אדוני היושב ראש, מעבר לעצד זה או זה, השאלה הגדולה היא, באיזו מידה אפשר להפקיד את השלטון בידי מפלגה, שחציה אינו קיים, לא כמפלגה ולא כגוף אידאולוגי, ומכאן נובעת הנקודה המרכזית של חוסר האמון שצריך לתת לממשלה הזאת.

דבר שני, עלי לציין, שעד לפני כשבוע עמד על דוכן זה בראש די מורס יורם איירור כשר האוצר של ממשלת ישראל. הוא התפטר בלחץ הציבור, וכיום הוא איננו שר האוצר אלא חבר הכנסת מן השורה. אבל איך מתנערים ממנו כל חבריו? הרי אין לו חברים? אין לו ידידים. כולם מתחמקים, כאילו איישים בקרק היסטוריה של ממשלת ליכוד כלשהי היתה אפיונה צורה כלית מוצלחת ונשכחת שנקראת יורם איירור: כאילו האיש הזה לא עמד כאן בראשו המורם ובמצחו הנחוש, או עשוי הנחוש, וביד רמה חילק ציונים לכול. היום הוא יושב בירכתי האולם הזה, וכפי שקראתי אתמול והיום בעיתון, הוא יושב "כמצורע בתוך המחנה" — הכוונה היא למחנה שלו.

רבותי, איך אפשר לתת אמון באנשים שכזה מהר מתנערים מאדם, שנינו את המדיניות הכלכלית במשך שנים, שהנהיג בתחום מסרים את החברה, וגם היה האיש שהתווה במידה לא מבוססת את ניצחון מפלגתו בכחירות האחרונות? והנה הוא

יגאל כהן-אורגד לא רק מטיף להתיישבות, אלא הוא בעצמו הלך להתיישב. תראו איזה חטא. אני חושבת שאבות הציונות היו מתהפקים בקברם אילו שמעו את האשמה הגדולה הזאת נגד שר האוצר בישראל. אשמתו היא שהוא מקדם התיישבות בארץ-ישראל והוא עצמו, רחמנא ליצלן, הולך לממש את מה שהוא מטיף לו. לכן הידרדרנו.

אני יודעת שכולנו נתפסים לדברים דמוגיים, ואינני מוציאה איש מן הכלל, אבל אנחנו מוכרחים ברעג מסוים לומר לעצמנו: עוצור. אולי לא לזה התכוונו אלה שאמרו, אבל זה ינוצל. כי סוף כל סוף אנחנו יודעים כמה הקיבות ריקות מצינונות יש היום, ריקות מאותם דברים שאנחנו מוונים בהם, יש לנו הכוח לעמוד בקשיים. לצערנו, העניין איננו כזה כלל בקרב הנוער, לבוא ולזרוק דבר כזה לחלל האוויר, שהתיישבות קשורה בזה שאותה תיפגע באופן פרטי, ורווחתן הפרטית תרד או תיפגע, הלא זה דבר נורא. אני אומרת: חישבו על העניין הזה. אפילו המערך הוא בעד יהודה ושומרון, גם אם לא כל יהודה ושומרון, קצת יהודה ושומרון. אבל האם תוכנית אלון זה לא ביהודה ובשומרון? אז למה לדבר נגד יהודה ושומרון? הלא גם אתם בעד התנחלות ביהודה ובשומרון, אלא שאינכם בעד כל יהודה ושומרון. אתם לא על ההר. יש לכם טעמים כאלה או כאלה, איני מקבלת אותם, אבל כשמדברים באופן כזה מלא ובכלי-אחראי: יהודה ושומרון, יהודה ושומרון, למה ירצו אנשים להשקיע אפילו בכקעת-הירדן? הרי הם יאמרו: זה על חשבון ביתנו ורווחתנו הפרטית. למה אין אנו הזירים יותר בגישה הזאת? כבר שמענו את זה מילדים ומנוער לפני כמה ימים בבית-ספר, ככה, בצורה כזאת, נגד ההתיישבות. ההתיישבות היא האויב, למה צריך להקים יישובים? מהר הם יהיו גם נגד עיירות הפיתוח. יש כאן בעיה, אני מודה שיש כאן בעיה עדינה. אז צריך להתייחס אליה בעדינות.

מוטב לסיים במשפט אחד מדברי חגי הנביא. קראתי את הפרק הראשון ונדהמתי לראות איך הוא מתארגן המצב שלנו היום: "והמשתכר משתכר לא צורו נקוב" וכו', ומדובר שם על הקמת בית לה, שהוא שבטילנו היום כמו הבית הלאומי. הוא אומר שם: "העת לכם אתם לשבת בתחכים ספונים והבית הזה חרב — — — יען ביתי אשר הוא חרב, ואתם רצים איש לביתו". זה בדיוק המצב. הרי באתם הנה להקים כאן את הבית הלאומי, את בית-המקדש, שהיה אז סמל העצמאות, ובמקום זה אתם רצים איש לביתו.

אני מאמינה שאתה, אדוני שר האוצר, תחזיר אותנו שוב אל המעורבות האמיתית, שכל בית בישראל ירגיש בחובתו לבית הלאומי, ויבין שרווחתו הפרטית היא ברווחת הלאומית.

היו"ר מ' שחל:
הודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אנחנו דנים היום בהצעות איימון לממשלה בגלל בעיות המשק והכלכלה, אבל אני חושב שאיימון הוא הרבה יותר יסודי. הוא מתייחס לא רק לתפקוד בתחום ענייני הכלכלה, אלא בכלל לתפקוד של הממשלה — האם היא יכולה להיות הגוף המנווט את החברה הישראלית ואת מדינת ישראל במימם קשים אלה בהרכב האיש והקווי-אידאולוגי שיש בו עכשיו, ואני אסביר מדוע אני אומר קווי-אידאולוגי.

אדוני היושב ראש, המפלגה הראשית המרכיבה את הממשלה, היא הליכוד, מורכבת מתנועת החרות, שיש לה

— הצעות סיעות המערך, החיות המוקרטות לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

הוקמה הממשלה החדשה, המצב הכלכלי החמור של מדינת ישראל כבר היה ידוע לכולם. ומה עשו? — השאירו את אותו מבנה עם אותם שרים כלי חיק ועם אותם סגני שרים, השאירו על כנה את אותה ממשלה המנופחת.

אדוני היושב-ראש, ייתכן מאוד, שצמצום מספר השרים ומספר סגני השרים, כאקט בפני עצמו, איננו דבר שיכול להציל את קופת המדינה הריקה. ייתכן שזו טיפה בים, אבל זה דבר חשוב מבחינת הדוגמה של ממשלה בחור ממשלה. אינני מדבר עכשיו על הדוגמה האישית, אלא על הדוגמה שהממשלה בחור ממשלה היתה צריכה לתת, בשעה שאנחנו רואים שמפעלים אולי יצטרכו להיסגר מפני שהיצוא קטן, כשאנו רואים שלמדינה אין אמצעים לשלם ומסדות החינוך הגבוהים מאיימים בסגירה, כאשר מתחילים להגיש את הלחץ בכיס ככל מקום בשרותים הצביריים. כאשר כל הדברים האלה קורים הממשלה נוהגת כתמול-ששום: אותו מספר שרים, אותו מספר של סגני שרים ואותם שרים כלי חיק, שאיננו יודעים בדיוק מה הם עושים.

אני אומר שממשלה, שהיא המשך הממשלה הקודמת גם מבחינת הניפוח שלה, איננה ממשלה שאפשר לתת בה אמון. וכך אני מסכם את דבריו ואומר: לא רק בגלל הצערים האחרונים והמשבר שנקלעו אליו עכשיו, אלא גם בשל חוסר היכולת של הממשלה הזאת, בשל חוסר האידאולוגיה של המרכיב החשוב במפלגה הראשית שבה וכן בשל המדיניות שלה בעניין ההתנהלות, ולא ארחיב על זה את הדיבור עכשיו, כל הדברים האלה מצביעים על כך שהממשלה החדשה לא תוכל לבצע את הדברים שהמדינה עוקה להם עכשיו, ולכן אי-אפשר לתת בה אמון והיא צריכה ללכת. טוב היה אילו כולנו הלכנו אל הקלפי ובחרנו ממשלה חדשה, שתסתמך על אמון העם.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי, רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל הורביץ, ואחרי — לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

יגאל הורביץ (רפ"י — הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אילו הועלתה הצעת אי-האמון של המערך ושל שינוי לפני שבועיים, קרוב לוודאי שהייתי נוהג כפי שנהגתי קודם לכן והייתי נמנע מהצבעה. שום אסון לא היה קורה. רק הייתי טוען ואומר שהרבה מהדברים שנאמרו כאן עליידי חברה הכנסת גד יעקבי ועליידי חבר הכנסת אמנון רובינשטיין הם דברים נכונים בהחלט, ואי-אפשר להפריך אותם עליידי קריאות ביניים ריקניות, כי המצב הוא קשה והתאיור היה נכון.

אני מאמין שתהיה תפנית. קיוויתי לכך כל הזמן, ואני מקווה גם עכשיו שאכן תהיה תפנית. משום כך אצביע בלב שלם נגד הכעת אי-האמון לממשלה, מתוך הנחה שבתחום המדיני אין לי הסתייגויות, ואילו בתחום הכלכלי יהיה מפנה חיובי שאליו התפללת.

בכל זאת, אני רוצה לומר כמה מלים על דברים אקטואליים. הדברים הם כלליים וידועים: יש להוציא פחות, להתחייב פחות ולא לחלץ בדברים בחצי חינום ולהשיג הלוואות ולערוך להן, הלוואות קשות צמודות עם רכיב נכונה שהולכת ותופחת בלא מידה. גם הייתי מצביע על כך שבדרך אגב, באחד הערכים, בשעות הלילה, פתאום לקחנו על עצמנו התחייבות של שבעה מיליארדים וחצי בדולרים. זה סכום עצום, אולי רבע מכל התחייבויות-הפנים של מדינת ישראל בכל צורה שהיא, וכשליש מכל התחייבויות-החוץ שיש לנו. וזה נעשה בדרך

כשל, וכל האחרים אינם יודעים מי זה יורם ארידור ומה הוא עשה, ומתנערים ממנו. אלה אנשים שאינם מוכנים להודות בשגיאה. היו בודדים שאמרו זאת באומץ, והם יבורכו על כך. אבל אני מדבר על המפלגה, על הממשלה שהיום מוצגת לפנינו. האם כקולקטיב היא התנגדה לו? האם ראש הממשלה, האם קבוצת שרים קמה ואמרה: "די והותר יורם ארידור עם ההשתוללויות שלך"? אילו הוא לא נפל לפח בתוכנית הדורלר-צויה שנתגלתה מוקדם מדי, ייתכן שעד היום הוא היה שר אוצר; אינני יודע. פתאום הכול מתנער ממנו. מפלגה וממשלה, שמורכבת ממפלגת-דוב כזאת, שאיננה מסוגלת להודות בשגיאה, שהיתה מוכנה גם לתת לו את האפשרות להמשיך, ורק בגלל לחץ הרהיב בעקבות דברים מסוימים הוא נפל — זו איננה ממשלה שאפשר לתת בה אמון, גם אם אנחנו רואים עכשיו שר אוצר חדש, שמבחינה מקצועית וציבורית אני נותן לו הרבה יותר אמון, אף שאני חולק על דעותיו בענייני ארץ-ישראל והתנהלויות באופן מוחלט. אינני חולק על דעותיו בענייני כלכלה, כי אינני מתיימר להבין בענייני כלכלה כדי לחלוק עליו כרגע זה. אני צריך ללמוד את תוכניתו, אבל אני רואי חולק על דעותיו מבחינה פוליטית.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וירשובסקי, כמועמד לראשות עיריית תל-אביב אתה צריך להבין גם בענייני כלכלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

בענייני כלכלה עירונית אתה יכול לסמוך עלי, אבל רציתי להפריד בין השניים, פן יגידו שאני מנצל את הבמה הזאת לתעמולת בחירות.

היו"ר מ' שחל:

אני רוצה לעזור לך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

תודה רבה לך. אני חושב שאני יכול ללמוד את בעיות הכלכלה. אבל אינני יכול ללמוד אותן היום, כשעדיין אינני יודע מהי תוכניתו של השר האוצר החדש. אני יכול לומר בהחלט שאני חולק עליו מבחינה פוליטית, אבל אני מאמין בו כאיש מקצוע ממדרגה ראשונה, וכאדם שהוא גלורי-לב.

שר האוצר "כתף-אורגד":

חבר הכנסת וירשובסקי, אינך מצפה לכך, ששש שעות ועשר דקות לאחר שנכנסתי לתפקידי כבר אציג את התוכנית הכלכלית.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

רדאי שלא. אני רק אומר מדוע אני מבסס את דברי כך. אני רוצה לומר דבר נוסף. אני מבין, אדוני היושב-ראש, מהי כוונתך. אני רוצה רק להזכיר לך, שהתחשבותך באחרים היתה קצת גדולה יותר. אני כבר מסיים.

היו"ר מ' שחל:

זו היתה רק התראה ראשונה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

תודה רבה. אני פונה לשר האוצר החדש, כי בתחום הזה אני בכל זאת מתיימר להבין משהו עוד לפני שלמדתי את התוכנית שלו ואת הכלכלה שלו. אנחנו רואים לפנינו ממשלת המשך מהבחינה האידאולוגית, עד כמה שהיתה אידאולוגיה, והסברתי איפה יש אידאולוגיה ואיפה היא איננה. אנחנו רואים בממשלה הזאת ממשלת המשך גם מבחינת ההרכב המפלגתי.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, האם זאת היתה צריכה להיות ממשלת המשך גם בניפוח של הממשלה? כאשר

חוברת א' ישיבה רל"ז

— הצעות סיעות המערך. החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע איימון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

אני שומע ואני חושב שזאת טעות: קראתי אתמול
ב"מעריב" — אני חייתי ברושם אחר, וגם הרושם האחר הוא
לא עלינו — 140,000 מכונות חדשות קנו בשנה שעברה.
אני ידעתי על 83,000. אבל שהשנה יהיה יותר מ-100,000 —
כנראה זה נכון. ואני חושב: ריבונן של עולם. אני רוצה
להתווכח היום על העבר. אני רוצה להתווכח עם שר האוצר
לשעבר, זה פשוט לא הוגן. אבל אני חושב באמת שהממשלה
אשמה במידה רבה במה שאמרו חברי הכנסת גד יעקבי ואמנון
רובינשטיין. הם אמרו דברים נכונים. רק שר האוצר אשם? רק
שר האוצר, והעניין נגמר? לא היה ויכוח בממשלה שלא ללכת
בדרך הזאת לפני שנתיים ועשרה חודשים. האם הממשלה
רצתה אחרת. כלומר, לא לתת מה שאין לה?

אולי יש מי שאומר, שזה ויכוח אישי. שיש משקע אישי.
אך לא. עד כמה שאני יכול להיות אובייקטיבי — נניח שאני
יכול במידה רבה — לא היה ויכוח במשך כל שלוש השנים או
השנתיים וחצי ולא אמרו את הדברים האלה. ולא בהיחבא.
איש לא אמר, לא רק בוועדה, אלא גם כאן, על הדוכן הזה: מה
אתם עושים? אונייה נוסעת בלב ים, כמות המים מוגבלת, כולם
יודעים שהיא מוגבלת, ומכבסים ככסים, ומתרחצים ועושים
מקלחות, ויודעים שריבונן של עולם, לא יהיו מים לשתייה
— וההצגה נמשכת, וכולם יודעים זאת ומשחקים.

חלמתי על המחנה הליברלי הלאומי, והייתי בין מייסדיו.
חברי ממחנה העבודה הכיטו עלי קצת בטינה, קצת כתימהון.
רציתי שיקמו שני מתנות: ליברלי לאומי, לעומת
הסוציאליסטי. אמרתי זאת לא פעם אחת. אני חושב שזה חשוב
גם היום. אבל ריבונן של עולם, על אף כל המגרעות של מפלגת
העבודה, שאני מנסה לטעון נגדן, שביקרנו אותן, שטענו נגדן
— קלות דעת כזאת שאנחנו נאשמים בה, קשה לי לעכל אותה;
קלות דעת, חוסר אחריות.

אני חושב, שר האוצר החדש, ידידי יגאל כהן-אורגד,
שקשה יהיה מאוד לשנות כיוון. נקודת המוצא קשה מאין
כמה. לא רק המדידה המקובלים, מדר יוקר המחיה של התורש
הזה או של החדוש הכא, שכולם חשבו שהוא העיקר.
כשהאינפלציה הגיעה ל-130% חשבו שזאת קטסטרופה.
הקטסטרופה האמיתית היא שהדולרים אבדו לנו, שלא יהיו לנו
דולרים.

אתה בא לנקודת מוצא מאוד קשה, עם חברים שלא תמיד
הם חברים, והם לא תמיד תופסים כמה מדובר; חלק מתוך
ציניות וחלק מתוך אייבהבנה. אני בא לומר לך: גורל המשק
הפעם — זו אינה מליצה, כאשר אומרים גורל המדינה, זה
נכון — גורל המשק היום נמצא במידה רבה בידך.

אני מקווה ומאמין, שתעמיד את הדברים לא כראש
דאגותי. כפי שאומרים, אלא תעמיד אותם בעדיפות ראשונה
ותחייב את כולם להתיישר מימין. ואם לא ירצו, ואם הם לא
ירצו — הצעת אייחאמון תהיה במקומה. תודה רבה.

היו"ר מ' סכידור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו —
לחבר הכנסת אמרי רון.

חיים דרוקמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין חולק על זכותה של
האופוזיציה להגיש הצעת אייחאמון בממשלה בכל תחום שהיא
מבוצעת לנכון. אולם הצעת אייחאמון של היום היא בלתי
מובנת לחלוטין. מדובר בממשלה חדשה, שהוצגה בכנסת רק
לפני כשבוע; מדובר בשר אוצר, שהכנסת אישרה את מינויו רק

אגב, פתאום, מין דבר שאיננו מוכן כל כך, אמרו שאין ברירה,
שהמצב הוא כזה. בעניין זה הייתי רוצה לומר כמה מלים, מפני
שהעניין הוא אקטואלי, ומפני שאי אפשר בדרך אגב, כלילה,
בגלל איזה לחץ, לבצע דבר כזה.

צריך לשבת ולראות מה אפשר לעשות כדי שלא לפגוע,
עד כמה שאפשר, בקטנים, בחלשים, במשקיעים הקטנים. צריך
לשבת ולראות איך לעזור לבנקים לכל ייזוקן, חלילה, באופן
חמור, כי אנו זקוקים מאוד מאוד למערכת הבנקאית בארץ.
הייתי מבטית, כי אלה שהפקידו במניות הבנקים ממש בזמן
האחרון ולא הרוויחו דבר על המניות, אלה שהאמינו לבנקים
ולממשלה — והרי צרינו שיאמינו לבנקים ולממשלה — לא
יסבלו. אבל אולי צריך להתחשבן עם אלה שהפקידו במניות
הבנקים קודם לכן וקיבלו תשואה גבוהה הרבה יותר. שאיננו
חייבים להבטיח אותה כלל. צריך לעשות הכתנה בין מי
שהפקיד לפני שלושה חודשים, ארבעה חודשים, חמישה
חודשים או חודשיים. יש להבטיח תשואה ריאלית, גבוהה יותר
מהמקובלת בתוכניות השיכון של הממשלה, של 5% או 6%
ריאליים. ואשר ליתר — האם חייבים לתת להם את כל הרווח
שהיה הרבה מעל לרווח שהממשלה מבטיחה למפקדיה?
אינני בטוח.

יוסי ריגן ואליעזר פישמן הם בעיני גיבורים אמיתיים
וגאונים ללקוחות שלהם. הם הביאו כסף מכיתם ומכרו נכסים,
כדי לעמוד בהתחייבויות שלהם. ומה עשו הבנקים? — הם
רצו אל האוצר. הם לא מכרו נכסים שלהם. ההנהלות נשאו
כפי שהיו. הם לא רצו למכור משלהם, כי אין להם, והם גם אינם
צריכים, כי הם פקידים. אבל הם גם לא מכרו נכסים ולא חשבו
מה אפשר לעשות. יש להם כתובת מצוינת, זו של שר האוצר
ושל בנק ישראל. אנחנו מכירים את הכתובת הזאת.

מדוע אני עומד על הדבר הזה? כי זה נכון לגבי הכול.
המדינה חייבת לכולם. אני רואה לעיתים כיצד ערבים בונים
בוודיערה, בערערה, באוס-אל-פחם ובמקומות אחרים, עם
רשיון, בלי רשיון, זה עדיין לא ברור, ואני רואה איך המשפחה
מתאספת ועוזרת למי שכונה, מתנפלים על הבית ובונים אותו,
ונכבדו יום, שבעו או חודש — עומד בית, אצלנו, אם משרד
השיכון אינו נותן ומשפר ומעדכן, מי זו? האם אנחנו פחות
עשירים מאותם הערבים? — לא; מצבנו גרוע יותר? — לא.
אלא יש שיטה — יש מי שחייב. המדינה חייבת, האוצר חייב.
בנק ישראל חייב.

מכיוון שאנחנו מכירים את זה, ועל המום הזה דיברנו לא
פעם אחת, ולא חידשת משפט אחד מאז שאני טוען את
הטענות האלה — מכיוון שזה מנקר עניינם זה אקטואלי
מאוד, ואנחנו רוצים לשמור מאוד על המערכת הבנקאית, צריך
לקום ולהגיד לחברים האלה, גם בבנקים — איני מציע לא
לנשל ולא להדיח, אלא להגיד: מה הולך פה? רק משפט קטן
אחד: מה אתם חושבים, שאנחנו לא מבינים שניהלתם את זה
בהפקרות? כפי שאני אומר לממשלת ישראל: אתם חושבים
שאנחנו לא יודעים שניהלתם בהפקרות ובזכותם מיליארדי
דולרים בחינם, בשביל למצוא חן בעיני השרים, בעיני מי?
הלא כל אלה שנהנו, עכשיו כועסים עלינו. כל אלה שחילקו
להם, אינם רוצים להחזיר את המתנות. הם קיבלו מתנות, ואינם
רוצים להחזיר. הם צורקים. אנשים "מווריס" — קיבלו מתנות
ואינם רוצים להחזיר אותן. לו זה היה מצחיק — גיחא, אבל כך
נהגו הבנקים, כך נהגה הממשלה — חילקו, ורצו לתת מה
שאין. כל הזמן, כולם ידעו שאין, לא ערך נכסי ולא שום דבר.
כך המדינה כולה.

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושוני
להביע איימון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

אמש, אם כן, איך אפשר להגיש הצעת איימון היום, במיוחד בנושא הכלכלי? ההיגיון והצדק מחייבים לתת מאה ימי חסד לממשלה כולה, ושר המימון והוצר החדש, לאפשר להם להתמודד עם הבעיות בתחום הכלכלי, לאפשר לשר האוצר להוכיח את עצמו, ולא לקפוץ מייד עם הצעת איימון בנושא הכלכלי, כטרם שר האוצר הספיק אפילו לדרוך במשרדו. עם כל הכבוד לאופוזיציה, כן אין נוהגים.

יחירה מזאת, כלוני צריכים לתת יד ולשתף פעולה בהוצאת המשק מהמשבר הקשה שבו הוא נתון. זאת איננה בעיה רק של הממשלה, זו בעיה של המדינה כולה. על כן, לאמיתו של דבר, גם האופוזיציה היתה צריכה לתת יד להבראת המשק ולא לשים מקלות בגלגלים.

נפתלי בלומנטל (המערך):
היא שמה, אתה חושב?

חיים דרוקמן:

המצב קשה ביותר, הציבור נתון במצב קשה, ואתם רק מוסיפים שמן למדורה. יש בכך לא רק פגיעה בממשלה כי אם פגיעה במדינה, דבר שוודאי אינכם מעוניינים בו.

אדוני היושב ראש, טענת המערך לגבי ההשקעות בהתנחלויות ביהודה ובשומרון, שהן הביאו למשבר הכלכלי — היא ממש מרושעת, יש בה משום זריית ארס בציבור ביחס להתנחלויות ביהודה ובשומרון. אולם אין בטענה הזאת כל אמת, והציבור לא יקנה אותה. אתם טוענים כל השנים, כאשר הייתם בשלטון, שצריך לפזר את האוכלוסייה, שצריך להפסיק לבנות בגוש-שדן ולהפסיק להתרחק רק לאורך רצועת ההחוף, ולהשקיע משאבים בגליל ובנגב ולבנות דווקא שם, ועלייך כך להעביר את האוכלוסייה מהאזורים הצפופים לאזורים שהיעד הלאומי תובע ליישב אותם. האם שיניתם בזה את דעתכם? האם אין צורך היום להמשיך ולבנות את ארץ-ישראל? האם הבנייה בנגב ובגליל ובכל מקום אחר בארץ-ישראל נעשית חינוס, ורק ביהודה ובשומרון היא עולה כסף?

יעקב צור (המערך):

אתה עושה תערובת שאינה מקובלת עלינו. אתה יודע בדיוק על מה מדובר.

חיים דרוקמן:

האם בניית דירות לזוגות צעירים היא חיוכית בכל מקום ורק ביהודה ובשומרון היא שלילית? תגידו לפחות את האמת, שהבעיה איננה השקעת משאבים לבנייה, אלא הבעיה היא שאינכם רוצים ביהודה ובשומרון, אתם רוצים להיפטר מהם, אתם מוכנים לתת אותם לחוסין, וכואב לכם שממשלת ישראל קובעת שם עובדות המגבירות את היאחזותנו בחלקי ארץ-ישראל ומבטיחות שהם יישארו בדינו לנצח. כך נבנתה ארץ-ישראל כל השנים וכך נבנית יהודה ושומרון כיום. את ארץ-ישראל כולה צריך לבנות, על כל חלקיה, מעל כמה זו רצוני לברך את היאחזות הנח"ל נטופה אשר בגליל, שאחריה תאמול עלייך גוש אמונים, ובכך זכינו להוסיף יישוב חדש בגליל.

כדי להעמיד דברים על אמתותם מן הראוי עוד להעיר, כי ביהודה ובשומרון ההשקעה העיקרית היא בבניית החשתיים, מים, חשמל וכבישים. השקעה זאת איננה רק ליישובים הקיימים כיום ולאוכלוסייה שגרה כיום ביהודה ובשומרון, זוהי השקעה לטווח ארוך, אשר ייהנו ממנה מאות אלפי יהודים שעוד יתיישבו באזורים אלה, כקרוב, בעזרת ה'.

ואחר כל אלה רצוני להדגיש, כי בניין ארץ-ישראל הוא ערך לאומי ציוני ראשון במעלה, שאיננו נמדד באמת-מידה

גרילה של השקעות כספיות, אילו עשינו חשבונות כאלה — לא היה קיים כלום בארץ-ישראל.

כשאנחנו תובעים מיהודים בארצות הרווחה לעלות לארץ ולהשקיע בה את כספם, איננו אומרים להם דווקא כי כאן ירוויחו יותר. ואלה עושים רק את החשבון של רווח ושל הפסד, לצערנו אינם עולים ארצה.

מספרים על הרב קוק זיכרונו לברכה, כי פעם ביקרה אצלו קבוצה של חידים והוא שאל אותם לחוכניות העלייה שלהם. הם השיבו לו, כי עליהם לעשות חשבון לגבי האפשרויות שלהם להסתדר בארץ. זה היה כשכובע של פרשת חוקת, שבה מסופר על כיבוש ארצות סיחון ועוגו עליידי משה רבנו. שאל הרב קוק זיכרונו לברכה מדוע היה צריך משה לכבוש ארצות אלה, והוא השיב, כי סיחון הוא מלך חשבון, וכדי להיכנס לארץ-ישראל צריך קודם כול להרוג את מלך חשבון, אחרת יש סכנה שלא ייכנסו לארץ כלל.

רבותי חברי הכנסת, ארץ-ישראל היא מעל לכל החשבונות, כשם שעם ישראל הוא מעל לכל החשבונות. מקובלנו, כי שערי תשובה אינם ננעלים, על כן אני מקווה שחברינו מן המערך גם הם עוד יכירו באמת הזאת ויזדהו איתה.

אדוני היושב ראש, אין חולק על העובדה שהמצב הכלכלי קשה ויש צורך להכריז את המשק, אין שום פטנטים לכך, הדבר שכולנו נדרשים לו הוא הורדת רמת החיים. עלינו לשוב לחיים של פשטות והסתפקות במועט, ואזהרה עשיר — השמח בחלקו.

עלינו לעזור תנועה לזיחור על 10% מהשכר למען הבראת המשק, כוונתי לאלה ששכרם הוא מעל לרמה הממוצעת במשק: שרים, חברי הכנסת, ראשי עיריות, ראשי מועצות, מנהלי חברות, שופטים ומרצים כאוניברסיטאות, כל אלה הם בסקטור הציבורי, יש לחפש דרכים דומות של זיחורים בסקטור הפרטי.

רצוני להדגיש, כי מדובר רק באלה אשר הכנסותיהם עולות על השכר הממוצע במשק, לעומת זאת, אלה אשר הכנסותיהם הם מהממוצע ומטה — אין לנגוע בהם כלל וכלל. נהיה נאחזנו חברי הכנסת הראשונים לוותר על 10% משכרנו, ואז נוכל לקרוא לכל האחרים לעשות כנוני.

אדוני היושב ראש, למפלגה הציונית הדתית — מצ"ד — יש אמון בממשלה ויש אמון בשר האוצר החדש. הם בוודאי יפעלו כמיטב יכולתם בתחום הכלכלי, כמו בתחומים האחרים.

אני פונה דווקא למפלגות הקואליציה לתת אמון בממשלה לא רק בהצבעה היום בכנסת, כי אם בעבודה המעשית יום יום. רצוני לקבוע, כי אם יש משהו שיכול לערער חלילה את קיומה של הממשלה, זו איננה הצעת איימון מצד האופוזיציה אלא יחסים מעוררים בתוך המפלגות של הקואליציה.

אני קורא בזה לכל מפלגות הקואליציה להתרומם מעל לחשבונות מפלגתיים קטנים ולתת יד לעבודה משותפת למען העם והמדינה.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

תודה לחבר הכנסת חיים דרוקמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמרי רון.

אמרי רון (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מכרז את שר האוצר החדש, אבל אני תומך בכל לב בהצעת איימון בממשלה.

חוברת א', ישיבה רל"ו

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

השכר הריאלי ירד בשנת 1982, ההכנסה הפנויה ירדה בשנת
1982, והצריכה עלתה ב-8% -9%. זהו אולי מקרה יחיד
במינו בתולדות הכלכלה המודרנית, שהשכר הריאלי יורד אך
הצריכה עולה, ובהרבה מאוד אחוזים.

יש לזה רק תשובה אחת: הבלון האדיר שניפחתם בבורסה
הוא בלון של ציפיות שכל צרכן מביא בחשבון. כשהוא מכניס
בשנת 1979 סכום כסף כחיסכון לדירה, הוא רואה בחום שלוש
שנים שתי דירות וחצי. אם הוא מכניס ערך כספי של מכונת,
הוא רואה שתי מכונות וחצי. הוא מביא את זה בחשבון. צורך
וזולל. לכן, השכר אומנם ירד, אבל מה שקראתם "חיסכון
בבורסה", אין בו דבר הדומה לחיסכון.

הדבר החמור ביותר שעשיתם בשנים האחרונות הוא מה
שקרה עם הבורסה. בבורסה, חברי הכנסת, התפתחה הרפסה
של כסף, והממשלה שיתפה פעולה לאורך כל החזית, מפני
שהוא היה להם שהבנקים מדפיסים כסף בבורסה ולא היה
מדפיסה בעצמה כספים מעבר לתקציב. הסכום האדיר הזה,
השווה לחצי של סך כל השכר המשולם במדינת ישראל, 7.5
מיליארדי הדולר של מניות, סכום פיקטיבי שאין שום כיסוי
מאחוריו. זהו הבלון שניפחתם כדי שיוכלו לצרוך בהווה.

אני רוצה להביע, חברי הכנסת, דעה שאולי תישמע
חריגה. אני יודע שיעיתור הפיחות נבע ממדיניות מבוזבזת
בממשלה ובמשרד האוצר. לא היתה החלטה נחושה לעשות
את הפיחות כשהיה צריך לעשות אותו. אבל בדיוק כשאני
רואה מה קרה לשוק המניות, מה קרה לבלון המנופח הזה
שניפחתם אותו, שאני לו משל ודוגמא בעולם, אני שמח
שהפיחות, מתוך המדיניות המבוזבזת הזאת, נעשה באיחור;
מפני שאילו נעשה הפיחות שבע קודם לכן, לדוגמא, היתה
נמנעת מכירת המניות המבוזבזות, מניות הבנקים היו מוסיפות
לשגשג. הבלון האדיר של 7.5 מיליארדי הדולר היה מוסיף
ומתנפח. הבנקים היו ודאי ממשיכים לייצץ ללקוחותיהם
לרכוש עוד ועוד מניות בנקאיות — רק בשנה האחרונה,
מינואר עד אוקטובר, עלו המניות ב-20%; איפה קיים החקלאי
או המושקע או הקיבוצניק או המשקיע כמעשייה שיוכל
להרוויח 20% מינואר עד אוקטובר על השקעה כלשהי שהוא
עשה? הסדר הנוספות היה נמשך, והאמון של ציבור החוסכים,
המשקיעים, המהמרים, כפי שתמצאו לקרוא לו, כפסמות הזהב
של הבורסה היה מוסף להרקיע שחקים.

לשוק המניות בבורסה היה אפקט אינפלציוני אדיר והיה
לו אפקט של עידוד צריכה: לא היה בו דבר הנוגע לחיסכון. רק
תמימים מתעלמים מהקשר שבין סדר-העדיפויות המוצהר של
ההנהגה הכלכלית של הליכוד לבין סדרי העדיפויות של
הציבור: בין הצהרות הליכוד לבין המשבר שאנחנו נתונים בו.

אני רוצה להזכיר שלפני שש שנים, אחרי התייעצויות
במלון בטבריה, יצאו קברניטי הכלכלה של הליכוד — אם
אנני טועה זה חבר הכנסת יגאל הורביץ היה שם, וארליך
וזכרנו לברכה, ופלוטין — כבשורה מרעושה לציבור: ישראל
תהיה בבורסה של המזרח התיכון, לשווייץ של מדינות האזור
— מה זה שווייץ, לפחות הונג-קונג — והציבור קלט היטב
את הרמז הזה: שוב אין חתכון ייצור, לא אשראי מכוון, לא
מנגנוני פיקוח ושאר ההתערבויות הסוציאליסטיות "המנוגות".
והסמטה של "תפוס ככל יכולתך" הפכה לאבן התשתית של
הכלכלה הליברלית ושל עסקי האוויר.

יש סמלים לחרבות של עבודה ויש סמלים של הבורסה.
והמאפיינים לאחזונה הם הנוצר שלא שמע על א"ד גורדון אבל
יודע היטב מה זה א"ד. כ"י, חיל משוחרר שמעדיף להשקיע

שר התקשורת מ' צפורני;
מה מהותה של הברכה?

אמרי רון (המערך):
אני מבקר על המינוי, ובכל זאת אני מקווה שהממשלה
תתנה את מקומה.

היו"ר מ' כהניאביב:
לדבר זה תמיד טוב.

יעקב צור (המערך):
ברכה אישית וחפילה ציבורית.

אמרי רון (המערך):

בימים אלה, כשעגל הזהב של הבורסה מתמוטט לנגד
עינינו, כשהחוסך הטון והמהמר הגדול עומדים פעורי פה נוכח
7.5 מיליארדי הדולרים שנחשפו כבלון אשליות בלי כיסוי,
כאשר המונים מאבדים עם ביטחונותיהם גם את ביטחונם ואת
אמונם בעתיד המשק הישראלי, כאשר ערוות הכישלונות
הכלכליים של ממשלות הליכוד כולם מוצגת לעיני כול בארץ
ובעולם — בימים אלה נעלם כבאורח פלא פזמון אחד קבוע
וידוע: "פזמון שלושים השנה". האם שמתם אל לבכם, חברי
הכנסת, כיצד הפסיקו דוברי הליכוד לשיר את הפזמון? כיצד
חדלו מלתרץ את מחדליהם עלי-ידי השימוש הבלתי-נלאה
בפזמון "ירושלם שלושים השנה"?

אט אט מתפכח הציבור, חוזרים ומתגעגעים לאשכול,
לספיר ז"ל, לשנים שנראות היום כאגדה שלא מן העולם הזה;
צמיחת חוצר שנותית של 10% ומעלה, הידוך חגורה אבל גם
ביצוע משימות לאומיות כבירות בהתיישבות, בחקלאות,
בבניין, בקליטת עלייה ובביטחון.

היום מסתכלים אחרת גם על החקופה שלאחר מלחמת יום
הכיפורים. אותה מלחמה נוראה שעלתה למשק בהפסד של
שנת חוצר שלמה, ממשלת רבין-רבינוביץ, שבה הושמצה
עלידיכם, הצליחה — חרף עלות המלחמה, חרף משבר
האנרגיה ועליית המחירים בעולם — להוריד את האינפלציה
השנתית לרמה של 25%, רמה שהיום נראית דמיונית, לעומת
ה-140% של היום. היא הצליחה להוריד את הגירעון השנתי
במאזן התשלומים ל-2.5% מיליארדי דולרים, לעומת מעל ל-5
מיליארדי דולרים השנה, ולבנות בנייה אדירה של
50,000 - 60,000 דירות לשנה, מה שהיום בונים בשנתיים.

ב-1977 היה המשק מוכן לחידוש תנופת הצמיחה, עד
שכא עליו יום הכיפורים הנוסף, עד שבאתם אתם עם המהפך,
עם הניסיונות הליברליים על גב המשק, עם ה"אין לי" וה"יש
לי", עם הצריכה המשתוללת ועם הבורסה.

החוב הלאומי הפנימי והחיצוני של ישראל תפח פי שניים
ומעלה מהחוב שירשנו. החוז החוב השנתי כבר מגיע לקרוב
ל-38% מתקציב המדינה. לא רחוק היום, חברי הכנסת, שחצי
מתקציב המדינה יוצא על החוז חובות.

חוב כשלעצמו איננו דבר חמור, אפילו אם הוא גדול. כמה
דברים אמורים? — אם הוא מיועד לפיתוח, להשקעות
ולצמיחת התוצר. אבל החוב שאתם עשיתם נעשה כולו כדי
לצרוך את מה שאיננו מייצרים. יש לכן משמעות חמורה ביותר
מההיבט הציני. ההבדל הוא כזה: המערך נכנס לחוב כדי
לפתח את התשתית לעתיד, והליכוד הכפיל את החוב כדי
לצרוך בהווה.

הצריכה עלתה ב-20% בשנתיים האחרונות והתירץ
המקובל הוא עליית השכר. אבל הנתונים מראים אחרת.

— הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי
להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

מדי — כ" 16 מיליארד דולר יבוא. וכאשר מדובר על 16 מיליארד דולר יבוא, הסכום הזה כולל נסיעות ישראלים לחוץ-לארץ, תשלומי הריבית של המשק הישראלי על החוב והוצאות הביטחון של המשק הישראלי, במטבע-חוץ. זו בעיה. זו בעיה שניתן להתמודד איתה.

אם, רק לצורך הדגמה, ולא "אם" אלא "כאשר", נגיע לשלב שבו היצוא יהיה גבוה בכ" 15% מהיצוא הנוכחי והיבוא יהיה נמוך ב" 5% מהיבוא הנוכחי, אנחנו מדברים במקרה כזה על צמצום הגירעון במאזן התשלומים משיעור של 5 — 5.5 מיליארדי דולר לשיעור של 2 — 2.5 מיליארדי דולר. זה מאמץ אפשרי. זה מאמץ שהממשלה, שהושבעה בכנסת, שקיבלה את אמון הכנסת בשבוע שעבר, החלה בו מייד עם הקמתה ואימצה מדיניות שזאת מטרתה.

אני מבקש להזכיר לעצמנו, כי מייד עם הקמתה, החלה הממשלה לבצע את המדיניות המבוססת על הנתונים המציאותיים של ישראל, נתונים שפירטתי, נתונים שחלק מהם הוא בהחלט המשבר הקונוקטורלי הנוכחי, משבר שיש לו ביטוי פיננסי, והמשבר הפיננסי מורכב משני גורמים —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
והם?

שר האוצר י' כהן-אורגד:
חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אילו היתה לך סבלנות עוד דקה, הייתי מפרט את שני הגורמים. אני רואה שמידת הסבלנות איננה מהמידות שהתברכת בהן באחר צהריים זה.

מה הם שני הגורמים למשבר הפיננסי הנוכחי? האחד — הגידול בגירעון במאזן, התשלומים והשלכותיו על יציבות המערכת; והגורם השני, שאינו חלוי בו לחלוטין, אלא שתוצאתו הוגברה ותוגברה בשל המשבר הראשון — הוא המשבר במערכת הבנקאית. בעומדי בפני הבית הזה אני מבקש מעצמנו, גם כאשר אנו הולכים להסדר שהוא רחוק מלהיות אידיאלי, אני מבקש מכל אחד לזכור את האמת שמאחורי משבר הבנקאות — — —

יעקב גיל (המערך):

כאשר אתה אומר "מעצמנו" אתה מתכוון גם לממשלה?

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חבר הכנסת גיל, כל חברי הבית שמכירים את תעודת הזהות שלי יודעים, שכאשר אני תובע מעצמנו אני תובע קודם כול מעצמי, מחברי לסיעה ומהבית כולו.

מה האמת סביב משבר הבנקים? ב" 1972 החלה הטיה מלאכותית של מניות הבנקים כלפי מעלה — מה שקרוי בשם היפה "ויסות", מתוך מגמה לעודד את רכישת מניות הבנקים, למען האווירה הטובה ולמען שלוש-בית, לא אנוכש כשמו של הבנק שהחל בכך, בעקבות אותו בנק החלו בהדרגה הבנקים האחרים להצטרף למערכת ההטיה. לצערי, בשיתוף שבמחדל של ממשלות ישראל באותה תקופה, בהסכמה שבשתיקה — — —

חיים בר-לב (המערך):

באינפלציה של 8% לשנה, זה סיפור אחר לגמרי.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חבר הכנסת בר-לב, אני מצטער מאוד, שאחרי שאתמול הוכחת שאינך יודע את העובדות לגבי מידת הסיוע והגיאוגרפיה ביהודה ובשומרון, אתה ממשיך ומגלה גם עכשיו

את דמי האכטלה במניות בנקאיות במקום להתפרנס מעבודה. הטלפונים שלך, אדוני שר התקשורת, 2,000 קווי טלפון לבורסה שמוזממים בלא הרף, גם מהמילואים, לדרוש בשלומם של "רונית" או "אייל" או "סטוק בל"ל", אלה הם הסמלים של תרבות הבורסה.

כלון האשליה הזו, שטופח במשך שלוש שנים, התפרצץ כשלפניה ימים. אני שוכנע שהמדיניות הכלכלית של הליכוד פשטה את הרגל, כולה. אני חושב שהבעיה איננה שר אוצר, שאני מברך אותו; הבעיה היא מדיניות חדשה, שתחזיר אותנו מתרבות הבורסה לתרבות העבודה, מעידוד משתולל של צריכה לעידוד של הייצור והפיתוח. אינני מאמין שהדבר אפשרי בלא שיוחלף השלטון.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת אמרי רון. אני מזמין את שר האוצר להשיב על הצעת אי-האמון.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מגיח שמי מחברי הבית מצפה ממני, לאחר שש שעות ועשרים וחמש דקות שחלפו מאז נכנסתי רשמית לתפקיד, שאציג לפני הבית —

קריאה:

אתה מסוגל לכול.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אפשר לומר שזה נאום הבתולים של שר האוצר.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

לא, אדוני היושב-ראש, לא.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אני מצטער, לא הייתי נוכח כנאום הראשון שלך.

יעקב גיל (המערך):

שם לא הפרענו.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אני תווד כי אני מבקש שלא להפריע.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חברי הבית, אינני מגיח שמי מחברי הבית מצפה, שלאחר כמה שעות בתפקיד אציג לפני הבית תוכנית מפורטת ומגובשת, שמטרתה לקדם את המשק והחברה בישראל לאור היעדים הנראים לי כמסוכמים על רוב-זרוב של הבית הזה, יעדים שבהם אגע בהמשך.

הטיעונים שעלו בפי דוברי סיעות האופוזיציה, שלהם האזנתי, בהצעת אי-האמון, כללו, לצד טיעונים לא נכונים, טיעונים נכונים, אלא שתוך הגזמה בהצגתם, תוך איבוד הפרופוזיציה בין הבעיה לבין הנתון, בין ההישגים לבין הכישלונות, הם יצרו עיוות, שהמסוכן בו שהוא עלול לרפות את ידינו, כאשר אין כל מקום לרפיון ידיים.

מה היא המציאות? המשק הישראלי הוא אחד מהמשקים שבמכנהו, בהרכב כוח האדם שבו, בהרכב התעשייה שבו, וכפרט בהתפתחותו בהרכב התעשייה, ככיווני ההשקעה בתוך התעשייה, הוא אחד המשקים המפותחים בעולם. לעומת תוצר בשווה-ערך של 25 מיליארד דולר, המשק הישראלי מייצא כ" 11 מיליארד דולר, מהם כ" 6 מיליארדי דולר ערך מוסף.

מובן שחומרת החומרות ובעיית הבעיות היא העובדה, שאל מול 11 מיליארד דולר יצוא המשק הישראלי מייבא יותר

חוברת א', ישיבה רל"ו, י"ב בחשוון התשמ"ד (19 באוקטובר 1983) — הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ובכלכלה —

תהיה חלוקה צודקת של הנטל הנובע ממחן עדיפות לצמיחה הכלכלית.

מדיניות זו של מיסוי צודק, של הורדת הסובסידיות לרמה סבירה, של העמקת גביית המסים, היא המדיניות שמפעילה הממשלה. מדיניות שלאחר שאושרה בחירי לשר האוצר אמשיך להפעילה ביתר שאת. מדיניות שתציע את המשק לקראת חידוש הצמיחה.

לשמחתי, חברי הכנסת, אני יכול למסור לבית, כי פניתי היום אל מזכיר ההסתדרות, חבר הכנסת ירוחם משל, והזמנתי אותו בראש משלחת של ההסתדרות לקיים שיחות, שמטרתן ליצור הבנה ורגיעה כלכלית-חברתית, שאליה נגיע במסגרת המשולש של ממשלה, הסתדרות ומעסיקים. לאור השיחות המוקדמות שקיימתי, יש לי כל הסיבות להניח שהזמנתי תיענה. כמו כן פניתי אל מר אלי הורכין, והזמנתי באמצעותו, למטרה זו, את נציגי הגופים היצרניים במשק — לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים וחברת העובדים. הזמנתי זו נענתה.

חברי הכנסת, כמאמץ משותף של הממשלה ושל הסתדרות העובדים, בתור נציגת העובדים, האחראית לאבטחת התעסוקה של העובדים — ומטרת כולנו היא קודם כול להבטיח תעסוקה לכל מי שרוצה לעבוד — ניתן להגיע לחידוש הצמיחה, צמיחה שתשמש רק לייצור וליצוא ולהחלפת היבוא. צמיחה זו, כשכליה הראשונים, תצטרך להיעשות תוך איגודול ברמת-החיים ואף תוך צמצום ופגיעה ברמת-החיים של חלקים באוכלוסייה שיכולים לשאת בכך. וחלקים נרחבים באוכלוסייה הישראלית, לשמחתנו, יכולים היום לשאת פגיעה וצמצום זמניים ברמת-החיים. ממשלה זו, שזכתה באמון הכנסת לפני כמה ימים, מסוגלת וחייבת להנהיג מאמץ משותף זה, ועל כן אני קורא לכנסת להביע לה אמון.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר האוצר, חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני ממנה שני מונים, את חבר הכנסת אמל נסראלדין ואת חברת הכנסת עדנה סולודר. אני ממעיד להצבעה את הצעות סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ושינוי להביע אי-אמון לממשלה.

ה צ ב ע

בעד ההצעות להביע אי-אמון

לממשלה 54 —

נגד 61 —

ההצעות להביע אי-אמון לממשלה לא

נחקקו.

היו"ר מ' סבידור:

חברי הבית, ב"ר 61 קולות נגד ו-54 בעד נדחו ההצעות להביע אי-אמון לממשלה.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה ביום שני בשעה 16:00. אני מזכיר לחברי הכנסת, שביום שלישי לא נקיים ישיבה בגלל השבתון, אלא אלא ביום שני יקבלו פה החלטה על ביטול השבתון ביום הבחירות. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 14:44.

אי-הבנה לגבי המשמעות של ההטיה הריאלית של מחירי מניות הבנקים, וכאשר מדובר על הטיה, אין זה רלוונטי כלל מהו שיעור האינפלציה. מדובר על שיעור עליית מחירי המניות מעל שיעור עליית המדד.

חיים רמון (המערך):

עד 1977 לא היתה אינפלציה בשיעורים כאלה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אחרי קודמך אילץ את הבנקים להמשיך בכך. — — —

יעקב גיל (המערך):

הרי קודמך אילץ את הבנקים להמשיך בכך.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני שר האוצר, אני רואה שצריך לא נכנסת לשגרה ואתה משיב לכל אחד במסגרת הנאום. אני מציע לך לנטוש את השיטה הזאת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

זהו נאום הבכורה של שר האוצר.

יעקב גיל (המערך):

הוא כבר נאם את נאום הבכורה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אדוני היושב-ראש, כחלק מהמסורת הפרלמנטרית הליברלית עניתי על שתי קריאות-ביניים של חברי הכנסת מסיעת המערך, אבל כמצוותך, לא אתייחס לקריאות-ביניים. אני מקווה שלא תהיינה עוד.

אותה מדיניות של הטיית מניות הבנקים קיבלה תאוצה החל מ-1976, ובקצב הולך וגדל התעלו מחירי המניות — אהיה זהיר בדברי — מעל השיעור שבו היו יכולות להיות אילולא ההתערבות הישירה או העקיפה של המערכת הבנקאית.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

לממשלה לא היה מה לומר?

שר האוצר י' כהן-אורגד:

כאשר שתי הבעיות מופיעות זו לצד זו, אנו נמצאים במשבר הקונוקטורלי הנוכחי, משבר שאני משוכנע שהמשק הישראלי יצא ממנו בזמן הקרוב ביותר. ואולם, לאחר היציאה משלב זה, תהיה חובה על הממשלה להמשיך במדיניות שהיא מפעילה מאז הקמתה, מדיניות שבאה לידי ביטוי בדברי ראש הממשלה בנאום הצגת הממשלה: "במדיניות הכלכלית — אני קורא מתוך נאום ראש הממשלה בעת הצגתה לפני הכנסת — תתחורר הממשלה לחידוש הצמיחה המבוססת על גידול הייצור והתעסוקה בענפי היצוא והשירותים המיוצרים ליצוא. בו בזמן תשאף המדיניות הכלכלית לריסון התהליך האינפלציוני באמצעות קיצור התקציב. הקצאת המשאבים תיעשה בדרך שתעודר את ההשקעות בתעסוקה בענפי היצוא, בהתאם לסדר עדיפויות שייקבע. כל זאת — תוך הגנה על השכבות החלשות באוכלוסייה. כדי להבטיח הקצאת משאבים מספיקים לעידוד ההשקעות, היצוא והצמיחה, תפעל הממשלה לצמצום התקציבים הציבוריים ולריסון הצריכה הפרטית והציבורית.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רל"ד – רל"ו

- א. ברכת יושב-ראש הכנסת לחברי משלחת הפרלמנט מנורבגיה.
- ב. שאילחות ותשובות.
- ג. הודעת הממשלה על המצב הכלכלי.
- ד. חוק זכויות מבצעים, התשמ"ג – 1983 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק שירות הקבע בצבא-ההגנה לישראל (גמלאים) (תיקון מס' 13), התשמ"ג – 1983 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק הגנת הפרטיות (תיקון), התשמ"ג – 1983 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק מס הכנסה (הטבות להשקעה בניירות ערך שתמורתם נועדה למחקר מדעי), התשמ"ד – 1983 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעות חוק של חברי הכנסת.
- ט. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10), התשמ"ג – 1983 (קריאה ראשונה).
- י. תוכנית שיקום השכונות – הצעת חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
- יא. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-
- יסוד: הכנסת, לבדיקת טיפולה של הממשלה בפנינו סיני – הצעת חבר הכנסת מ' הריש.
- יב. מניעת כניסה של יהודים כעלי חזות דתית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון – הצעת חבר הכנסת מ' הכהן.
- יג. שנה למלחמת לבנון – הצעת חבר הכנסת מ' בר-זהר.
- יד. פגיעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון – הצעתו של חבר הכנסת ח' דרוקמן.
- טו. מחסור במיטות אשפוז לקשישים ולחולים כרוניים – הצעת חבר הכנסת ו' שפיטוב.
- טז. אנשי "שלום עכשיו" באפרת – הצעת חברי הכנסת א' אבטבי, י' כהן וח' פורת.
- יז. אורות ברכה-עילית ביום העצמאות – הצעת חבר הכנסת י' צור.
- יח. הצורך בהקמת ממשלת אחדות לאומית – הצעת חבר הכנסת א' מלמד.
- יט. החלטת הממשלה לצרף שר נוסף לממשלה, בחפקיד שר האוצר.
- כ. הצעות סיעת המערך, חזית דמוקרטית לשלום ולשוויון וסיעת שינוי – להביע אי-אמון לממשלה בשל המצב במשק ומצב הכלכלה.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה רל"ד

- 1-2. התקפה אלימה על ראש עיריית ירושלים – הצעת חברי הכנסת מ' הכהן וא' רובינשטיין.